

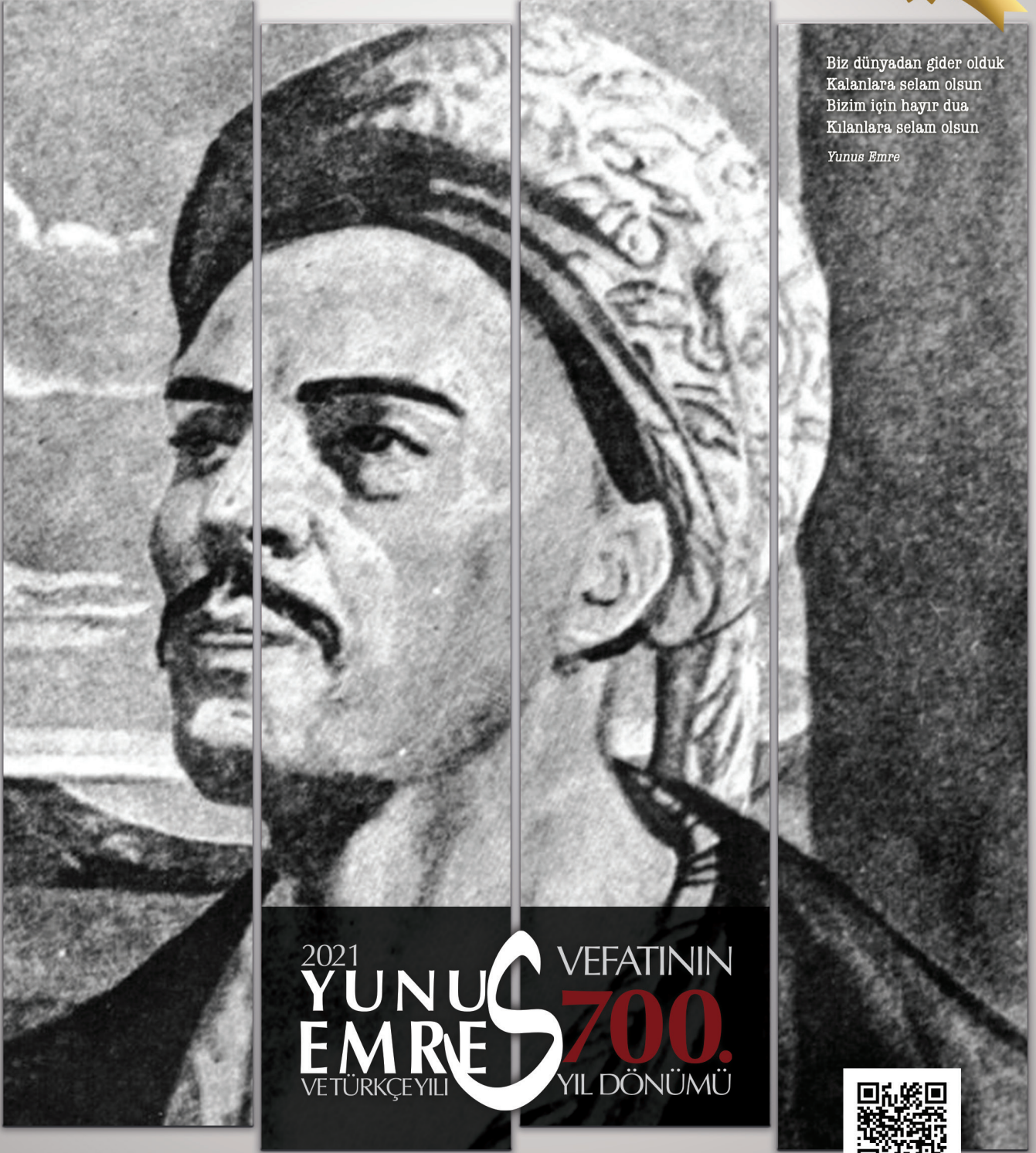
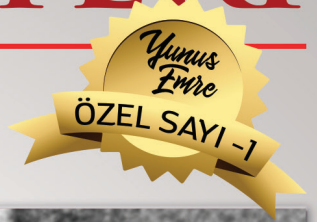

www.corum.bel.tr
© f t crmbelediyesi

SEHİR DEFTERİ

ÇORUM BELEDİYESİ KÜLTÜR - SANAT - EDEBİYAT DERGİSİ

Biz dünyadan gider olduk
Kalanlara selam olsun
Bizim için hayır dua
Kılanlara selam olsun

Yunus Emre

2021
**YUNUS
EMRE**
VE TÜRKÇEYİLİ

VEFATININ
700.
YIL DÖNÜMÜ

2021
YUNUS
EMRE
VEFATININ
700.
YIL DÖNÜMÜ
VE TÜRKEÇ YILI

İÇİNDEKİLER

Başkan'dan.....	2
Genel Yayın Yönetmeninden.....	3
"2021 YÛNUS EMRE VE TÜRKÇE YILI" NDA YÛNUS'ÇA ETMELİ KELÂM...	
Prof. Dr. Suat KIYAK	4
TÜRK ŞİİRİNDE YUNUS SESLERİ	
Mustafa ÖZÇELİK.....	6
SEVGİNİN VE HOŞGÖRÜNÜN YUNUSÇASI	
Zeynep Sati YALÇIN	10
YUNUS EMRE'DE AŞK OLGUSU	
Ezgi Fatma AÇIKGÖZ.....	16
"BİZİM YUNUS" AYNASINDAN BAKMAK	
Mustafa IŞIK	24
ÂŞIKLAR ÖLMEZ	
Mehmet PEKTAŞ.....	26
TÜM ZAMANLARIN EN BÜYÜK OZANI YUNUS EMRE	
Mehmet TATLISU	28
YUNUS BUNDAN BERİDİR	
Ali BAL.....	32
MUSTAFA ÖZÇELİK İLE YUNUS EMRE MÜLAKATI	
Halit YILDIRIM.....	34
YUNUS'A DAİR ŞİİRLER	
YUNUS EMRE'YE	
Necip Fazıl KISAKÜREK.....	41
YUNUS	
Arif Nihat ASYA	42
BİR GÖRÜN	
Halide Nusret ZORLUTUNA	43
YUNUS EMRE'YE ARMAĞAN	
Rıza Tevfik BÖLÜKBAŞI.....	44
DERVİŞİN SÖZÜ	
Halit Fahri OZANSOY	45
YUNUS'UN GÜLLERİ	
Ahmet KABAKLI.....	46

YUNMUŞ YUNUS	
Niyazi Yıldırım GENÇOŞMANOĞLU	47
YUNUS'UN AŞKI	
Faruk Nafiz ÇAMLIBEL	48
GEL GÖR BİZİ YUNUS EMRE	
Yahya AKENGİN	49
TAPDUK'UN YUNUS'U	
Mustafa ÖZÇELİK.....	50
ŞİİRİ YÜZDÜREN KUŞLAR	
Şakir KURTULMUŞ.....	51
ZAMANE	
Özcan ÜNLÜ	52
YUNUS MEŞKLERİ	
Yaşar BAYAR.....	53
CAN'DADIR PİR YUNUS	
İnci OKUMUŞ	54
BİR GARİP YUNUS GİBİ	
Mustafa UÇURUM.....	55
MASAL	
Murat ERTAŞ	56
GÖZ AÇIP YUMMUŞ GİBİ / TAHMİS	
Tayyib ATMACA.....	58
TUTUNMAK GEREK	
Vildan Poyraz COŞKUN	59
BİZİM YUNUS'A	
Halil MANUŞ.....	60
KOCA YUNUS	
İlkay COŞKUN	61
SELAM OLSUN	
Nilüfer Zontul AKTAŞ	62
YUNUS EKOLÜ	
Levent SARI	63
YUNUS'A SESELENİŞ	
Halit YILDIRIM.....	64

1

700. YIL
YUNUS
EMRE
700.
YIL
YUNUS

ŞEHİR DEFTERİ

ÇORUM BELEDİYESİ
KÜLTÜR - SANAT - EDEBİYAT DERGİSİ

YUNUS EMRE ÖZEL SAYISI - 1

Çorum Belediyesi Adına

İmtiyaz Sahibi

Dr. Halit İbrahim AŞGIN
Belediye Başkanı

Genel Yayın Yönetmeni

Turhan CANDAN

Yazı İşleri Sorumlusu

İsmail YAĞBAT

Yayına Hazırlayanlar

Hasan TOMUK

Halit YILDIRIM

Hüseyin KIR

Mehmet OKUMUŞ

Nilüfer AŞKIN

Çorum Belediyesi

Kent Arşivi

Tel: +90 364 225 08 10 - 1539

www.corum.bel.tr

Grafik Tasarım

Bir Medya

Yeniyeşil Mh. Gaz. Sk. No: 9/13

Tel: (+90-364)-225 66 64 ÇORUM

www.birmedya.net

Kapak Foto:

Fujo KAMIMURA

Baskı & Cilt

Semih Ofset Matbaa.

Sek. Yay. Sağ. İnş. San. Tic. Ltd. Şti.

Sertifika No: 40581

Büyük Sanayi 1. Cadde Yapıcı İş Hanı

No: 74 İskitler Altındağ / ANKARA

ÇORUM 112 ACİL ÇAĞRI MERKEZİ

İletişim Adresi

sehirdefteri@hotmail.com

BAŞKAN'DAN...

*Ben gelmedim dava için,
Benim işim sevi için
Dost'un evi gönüllerdir,
Gönüller yapmağa geldim.*

Türk tarihinde Ahmed Yesevi'den başlayarak çeşitli zaman ve mekânlarda yaşamış ve kendinden sonraki dönemlerin yazılı - sözlü kültürünü, sosyal hayatını önemli ölçüde etkilemiş şahsiyetler yetişmiştir. Bu şahsiyetler arasında evrensel bir sese sahip olan pek çok şahsiyet vardır. Yunus Emre de yazılı ve sözlü kültürümüzün şekillenmesinde, Anadolu irfanının oluşmasında oldukça etkili bir sufi olarak tarihe geçmiştir. Yunus; tıpkı Hoca Ahmed Yesevi gibi insan merkezli, tasavvufi hoşgörüye dayalı İslam anlayışını kendi anadiliyle -duru bir Türkçeyle- anlatmıştır.

Yunus Emre'nin cönk, ilahi, nefes, nutuk, devriye, şathiye türündeki şiirleri sözlü ve yazılı gelenek yoluyla kuşaktan kuşağa aktararak kendinden sonraki Türk Edebiyatına yön vermiştir. Bugün elimizde olan divanı, fikir ve düşünceleri aradan asırlar geçmesine rağmen her görüşten, her gruptan, her milletten insanın sevgisine, ilgisine mazhar olmuş, insanlığın unutulmaz değerleri arasına girmiştir. Şiirleri asırlar boyunca zevk ve hayranlıkla okunmuş, yalnız bizde değil, birçok ülkelerde de ilgi uyandırmıştır. Bütün bunlar ışığında da barış ve sevgi temelinde insanlığa hizmet etmiş kişileri anmaya yönelik çalışmalar yapan UNESCO 2021 yılını Yunus Emre Yılı ilan etti.

Biz de Çorum Belediyesi olarak Türk Edebiyatının mihenk taşı Yunus Emre'yi anmak; onun barışa, kardeşliğe, hoşgörüye, sevgiye dayalı fikir dünyasının vurguladığı değerleri gelecek nesillere taşımak amacıyla 1. Elvan Çelebi Şiir Akşamları Programını zoom üzerinden gerçekleştirdik. Türkiye'mizin önemli yazar ve şairleri katıldığı programda Yunus Emre'nin fikir ve düşünce dünyasına güzel bir yolculuk yaptık. Etkinlikte paylaşılan değerlendirme ve şiirleri Kültür yayınıımız olan Şehir Defteri Dergimizin eki olarak okurlarımızın ilgisine sunuyoruz.

Bunun dışında şehir merkezimizdeki en büyük parklarımızdan birinin adı Yunus Emre Parkı. Yunus Emre Yılı münasebetiyle parkımızın içerisinde belli noktalara, görünür şekilde Yunus'umuzun şiirlerini yerleştireceğiz. Yunus Emre duru Türkçesiyle barışın ve kardeşliğin şehri Çorum'dan, tüm insanlığa sevgi, hoşgörü ve Anadolu irfanının kalbe değen sesiyle nida etmeye devam edecek...

Yunus Emre temalı özel sayımıza katkı veren yazar ve şairlerimize teşekkür ediyor, Yunus'un diliyle insanlığa selam ve sevgilerimi sunuyorum.

DR. HALİL İBRAHİM AŞGIN
Belediye Başkanı

İşitin Ey Yarenler!

Dünyanın cümle yalanından, boyasından, oyunundan, hilesinden yüz çevirip sadece hakikati duymak isteyenler için dupduru bir sestir Yunus. Dopdolu heybesiyle, müşfik gülümsemesiyle 700 yıldır dolaşır bu topraklarda. Bizim için Yunus'un adının geçmediği yere yurt demek kabil değildir.

Her birimizin gönül ikliminde farklı bir güzelliştir Yunus; çocuk sesimize karışmış bir ilahi, erenler dergahında yaşanmakta olan bir menkıbedir. Öyle ki menkıbesinin bir parçası olmuşluğumuz, "buğday mı himmet mi" sorusuna cevap vermişliğimiz vardır.

Bir aynadır Yunus, bize bizi gösteren. Ona baktıkça kendimizi görürüz. Yok saymaya çalışıp başaramadığımız; süsleyerek normalleştirdiğimiz kusurlarımızı en yalın haliyle Yunus'un aynasında görürüz. Onun sözleri acizimizi, hadsizliğimizi, yanılmışlığımızı bizi kırıp dökmeden fısıldayan bir aynadır.

Bir dergahtır Yunus, kapısı hep aralık. Hakikate davet eder, kapıyı hep aralık tutar ki umutsuzluğun sisli karanlığında kaybolmayalım. Bu dergah doğruluk üzerine inşa olmuştur; sözün doğrusu söylenir, ilmin doğrusu talim edilir, eylemin doğrusu yapılır, oyunun doğrusu yakılır.

Bir yoldur Yunus, maveraya götüren. Aşk yoludur bu. Ne kadar meşakkati varsa nimetten sayılır. Yüründükçe hep bir yanı takılır yol kenarındaki güllerin dikenlerine. Yol kenarı dikenlidir ve bu dikenler her adımda bir yanını kanatır insanın. Hırsları, hevesleri, fani zevkleri bırakıp kanayan yanlarına aldirmeden yola devam edilir. Gülce bir yolculuktur bu. Dereyi, ırmağı geçip aşkın okyanusuna bu güzergahtan varılır.

Bir çarşıdır Yunus; pazarında aşk alınan aşk satılan. Ballar balını bulduktan sonra kovanının yağmalanmasına ses çıkarmayanların pazarında aşk, bal olmuştur; gayrisinin tadı kalmamıştır artık. Bu çarşıda her şiir ayrı bir dükkandır, hikmetli rengarenk sözcükler dizilidir raflarda. Sokaklarında Tûba dalları salınır, kaldırımlarında dostlar seyran eder. "Kurulmuş dükkân u bazar, dost içine girmiş gezer"

Bir kitaptır Yunus, her dem okunan. Türkçe bir kitaptır. Hakikatin ve hikmetin Türkçesidir. Yesevi ırmağının iki asırdır Anadolu'ya akan kollarından beslenen bir Türkmen kocasıdır Yunus. Milletinin duyuş şeklini can damarından yakalar ve ona can özünden seslenir Türkçe olarak. Türkçeyi sarraf maharetinde ince bir ustalıkla kullanır ve Türkçeyi bir medeniyet dili seviyesine çıkarır. Yunus'un sadece şiirleri değil yaptıkları ve yaşadıkları da kitaptır. Türk kültür hazinesinin başyapıtı olan bu kitap, özünde taşıdığı aşk ve hakikat sayesinde 700 yıl öncesinde kalmamış , çağlar sonrasına aynı tazelikte seslenmeyi başarmıştır.

Yunus'u can kulağıyla dinlemek,onun gönül ülkesine can gözüyle bakmak için ona yaren olmak gerekir. Yaren olmayanlar Yunus'u işitemez. Yaren olmak, yakın olmayı gerektirir, yoldaş olmayı gerektirir, hâldaş olmayı gerektirir.

**İşitin ey yarenler, aşk bir güneşe benzer,
Aşk olmayan gönül sanki bir taş a benzer.**

**Taş gönülde ne biter, dilinde ağı tüter,
Nice yumşak söylese, sözü savaşa benzer.**

Yunus Emre, Türk milletinin manevi önderlerinden biri olarak ilk özel sayımızı teşrif etti. Bereketli olsun inşallah.

Yunusça kalın, Yunusla kalın efendim.

2021 YÛNUS EMRE VE TÛRKÇE YILI"ND A YÛNUS'Ç A ETMELİ KELÂM...

■ Prof. Dr. Suat KIYAK

*Koskoca kâinatı
Evirip çevirmeyi
Sığdırmış tek heceye
“Ol” demesi yetermiş...*

Hasb-i hâle başlarken yukarıdaki mısralarımız bir girizgâh olsun...

Âdem (a.s.)den bu yana kimler geldi, kimler geçti...

Kiminin yürürken bastığı yerler yeşerdi, bağ ü bostan ve gülistan oldu, kimininki ise rahmete hasret kalan çatlamış çorak toprak...

Türk-İslâm Medeniyeti'nin Anadolu'da neş'et etmesinde, gönül dünyamızın manevî ikliminin mayalanmasında, mutasavvıfların rolü tartışılmaz. Bunlardan bazılarını zikredek olur isek; Mevlana, Hacı Bektâş-ı Veli, Tapduk Emre, Yûnus Emre, Ahi Evran, Somuncu Baba, Hacı Bayram-ı Veli...

Türk-İslâm Dünyasının en büyük mutasavvıflarından biri olan Yûnus Emre'nin vefatının 700. Yılı sebebiyle UNESCO bu yılı “Yûnus Emre ve Türkçe Yılı” ilân etmiştir.

Necip Fazıl Kısakürek, Yûnus Emre için der ki;

“Bir zaman dünyaya bir adam gelmiş; Ölüm dedikleri perdeyi delmiş... Bizim Yûnus, Bizim Yûnus...”

Evet, hocası Tabduk Emre'nin dergâhına kırk yıl boyunca eğri odun getirmeyen bir Yûnus'umuz var ki o her şeyiyle bizim, bizden, içimizden biri değil mi?

“Miskîn Yûnus”, “Bîçâre Yûnus”, “Âşık Yûnus”, “Derviş Yûnus”...

Anadolu'nun Moğol istilasına uğradığı; siyasi kargaşa, yokluk, kıtlık, kuraklık ve iç kavgaların ayyuka çıktığı, Türk milletinin Anadolu'da beka mücadelesi verdiği zorlu bir dönemde, Yûnus Emre mânevi ve ahlaki değerleri,

sevgi ve hoşgörüyü öne çıkararak medeniyetimizin harcı olmaya çabalamış, milletimizin gönlünde ma'kes bulmuştur.

O, hoşgörü ve sevgi mimarı olarak asırlar boyunca çevreye ve “İnsan” a hoş nazarla bakmayı öğütlemiş, kullandığı lisânı ile de herkesin anlayabileceği bir üslup kullanarak insanları manevî birliğe çağırmış, aziz milletimizin millî birlik ve beraberlik harcı olma gayesi uğrunda gayret etmiştir.

Yûnus'un muhatabı belli bir toplum kesimi değildir, hemen herkese hitab eden bir tazı vardır. Şiirlerinde Türkçeyi tercih etmesi ve herkesin anlayacağı şekilde ifadelerinden olsa gerek; Yûnus Emre'yi İsmâil Hakkı-i Bursevî “hâtem-i lisân-ı Türk” olarak nitelendirir.

Yûnus'ca terennüm için “Halk”, “Hakk”, “Ahlâk”, “Aşk”, “Zaman”, “Mekân”, “İlim”, “İrfân” terminolojisine yüklediği mânâlar üzerinde tefekkür etmeli...!

Bedeni asıl sayan ve zanneden bir zihin Yûnus'a şâir kisvesi giydirse de, işin aslı öyle değil... Yûnus bir Hakk âşığı, bir hakikât tellahı, bir hakîm yâ'ni hikmet ehli, bir mütefekkir, bir gönül insanı...

Varlığa muhabbetle ve bir gözle nazar eyleyen Yûnus'un şu sözleri onun kâinat algısını ne güzel ifade etmektedir:

*Nazar eyle itiri, bazar eyle götürü,
Yaradılanı hoş gör, Yaradan'dan ötürü.*

Yûnus dosdoğru olmayı düstûr edinmiş, iştiğal ettiği işleri de bu doğrultuda yapma şîârı ile sürdürmüş bir Hakk

aşığ. Kulluğun asıl gayesini; öncelikle gönlün hakikâtına vakıf olmak ve dolayısı ile bu hakikât ışığında gönül kırmamak, kırık gönülleri yapmak olabileceğini aşağıdaki mısralarda ifade buyurmaktadır. Çünkü gönül “Beytullah”tır ve “İnsan”ın hamulesi “Nefha-i İlâhi”dir. Dolayısı ile insana tâzim ve muhabbet, yaratıcıya tazim ve muhabbetten gelir:

*Ben gelmedim davi için, benim işim sevi için
Dost'un evi gönüllerdir, gönüller yapmaya geldim.*

Kâinata ve zübde-i âlem olan insana gönül zaviyesinden bakan gönül insanı Yunus Emre gönül yıkmayı ise bedbahtlık olarak niteler:

*Gönül Çalab'ın tahtı, gönüle Çalap baktı
İki cihan bedbahtı kim gönül yıkar ise*

Yunus; gönlü kılavuzlayıp manevî yolculuğa çıkarken, bu yolculuğun dıştan içe, suretten sîrete, hayâllerden hakikate doğru olduğunu, bunun gerçekleşmesi için ise güzergâhın temizlenerek yol alınmasını; nefsin arındırılmasını tercihen ifade eder. Yunus'a kulak verelim:

*Sûretten gel sıfâta, yolda safâ bulasın
Hayâllerde kalmagıl yoldan mahrûm kalasın*

Sûretler bir sıfatın tecessümü ile ilgili olduğundan her birinin geçilmesi yahut her birinden geçilmesi gerektir. Sûrete takılıp kalan kişi mânâ ikliminden mahrum kalır. Sûret dünyaya, hayâl berzaha, hakikât ise gayb/mânâ âlemine aittir. Bu sebeple ilk ikisi gayb âlemine hicabdır, perdedir, engeldir.

Aşağıdaki beyitlerinde âşk ve âşık için Yunus der:

*Aşksız bu âlemde Âdem olunmaz
Ezelde nefy olan o dem bulunmaz.*

*Âşık öldü diye sala verirler
Ölen hayvân imiş âşıklar ölmez*

Zira gerçek bir âşıktır Yunus Emre. Anadolu irfanının “Hak aşığı” ve “gönül insanı” dediği bu ulu kişi; aşk ile diri olan âşıkın, beden kafesi içerisinde konaklama ömrü tamamlanan can kuşunun diriliğini ve hakikatindeki ölümsüzlüğünü vurgular. Bedenin ise “Hay” esmâsının tecellisi ile konaklama süresince canlı olduğunu vadesi dolunca öldüğünü belirtirken, bunun ruh için söz konusu olmadığını vurgulamaktadır.

Yunus Emre'nin “Hz. Mûsa, münâcât, tecelli”, “Tûr dağı ve gönül” ile ilgili aşağıdaki beyitleri (Tatçı, 2014) ile yazıya mim koyalım:

*Mûsâ'nun agduğı Tûr'ı yohsa Beytül-Ma'mûr'ı
İsrâfîl çaldığı Sûrî cümle vücûdda bulduk*

*Şu benüm hâcet-gâhum Tûr tağı oldu meger
Mûsî'leyin bu gönlüm hoş münâcât eyledi*

*Dilerisem ten eyleyem, dilerisem cân eyleyem
Gönlümü Tûr, cânım Mûsâ, 'ışkı Süleymân eyleyem*

*Gir gönüle bulasın Tûr sen ben dimek defterin dūr
Key güher er gönlindedūr sanma ki ol 'ummândadur*

*Balı yağı n'ider bülbül din ana karşı gülsün gül
Âşık yükini şöyle bil ki çekmedi yüce taglar*

*Tecelliyâtun nûrına döymez vücûdum tagları
Cismüm gemisinün zirâ muhkem degüldür bağları*

*Hak tecelli kılmağa cân aslını bulmağa
Gönlünden sür sivâyı nazarı taşı degül*

*Gönül Çalab'un tahtı gönüle Çalap bahdı
İki cihân bed-bahtı kim gönül yıkarısa*

İrfân ehli, ârifler; insanın ve eşyanın hakikatini, varlığın hikmetini bazen kuşdili ile anlatırlar. “Sadırdan çıkan sadra, ağızdan çıkan kulağa hitab eder” sözünde bu irfâna sahip olmanın, bu seyr ü seferde yoğrulmakla mümkün olmasını gerekli kılar. “Oku”mayan bir toplumun hakikâti idrak etmesi beklenemezken, onlara bir de lisân-ı hikmetden bahsetmek ne kadar doğru bilmiyorum...

KAYNAKLAR

Tatçı, M., 2014, Yunus Emre Divân-ı İlâhiyât, (Haz. Mustafa Tatçı), Gözden geçirilmiş 3. bs., İstanbul: H Yay.

Uysal, M., 2016, Türkçenin Bülbülü Yunus Emre, 240 sf., Başakşehir Belediyesi Yay.

Tavukçu, O. K., 2017, “Yunus der eşkere nihân” Yunus Emre Kitabı, T.C. Aksaray Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Kültür Yayınları-15.

TÜRK ŞİİRİNDE YUNUS SESLERİ

■ Mustafa ÖZÇELİK

Yunus Emre'nin Türkçeyi nasıl bir dil haline dönüştürdüğünü ve yaşadığı zamandan günümüze Türk şiirini nasıl etkilediğini anlamak için söze Cemal Süreya'nın her şairi kışkandıracak şu dizeleriyle başlamak en doğrusu olacaktır:

*“Yunus ki sütdeşleriyle Türkçenin
Ne güzel biçmişti gök ekinini/
Düşman müşman girmeden araya/
Dolanıp bütün yukarı illeri/
Toz duman içinde yollar boyunca/
Canından Sızdırmıştı şiiri”*

Bu mısralar, aslında meseleyi tek başına özetler niteliktedir. “Türkçe'nin süt dişi olmak”, bu dilin ve dille yapılan/yazılıp söylenen edebiyatın “kurucu” şairi olmak demektir. Yunus, işte bunu başarmıştır öncelikle. Usta şairliğiyle “gök ekin”i işleyerek ondan bereketin simgesi olan her bir mısrası “hikmet” eseri olan metinler ortaya koymuştur.

Onun yaşadığı çağda bir yandan Anadolu'da yaşayan yerel halkların dilleri, diğer yandan İslamiyet etkisiyle kullanmaya başladığımız Arapça ve Farsçanın hâkimiyet ikliminde bu dillerle kavga etmeden Türkçeye bir alan açmış, o devre göre gelişmiş bu diller arasında Türkçenin kendi tabii yapısı içinde gelişip zenginleşmesini, güzelleşmesini sağlamıştır. Daha da önemlisi şiirini “canından sızdırmıştır.” Yani, ortaya “kurmaca” yani “yapılmış” hatta “yazılmış”, “dışarıda mayalanmış” bir şiir değil, “candan sızdırılmış”, bir gönül ırmağının Anadolu toprağının bütün zengin minerallerini içinde taşıyan, sesiyle kulaklarımızda eşsiz bir musiki ahengi, manasıyla bize hakikatten, hikmetten bahseden bir “gönül şiiri” çıkışı başlatmıştır. Bu şiir, yazılmaz, Hakk'ın ilhamı olarak gönülden gelir ve söylenir. Çünkü bu dile ve bu dille yazılmış şiire Yunus'la “iman” ve “aşk” katılmış, Türkçe iman ve aşkın dili olmuştur.

Şüphesiz o dönemde Ahmet Fakih, Şeyyad Hamza, Hoca Dehşani ve onlardan sonra gelen Gülşehri ve Âşık Paşa gibi benzer bir dil anlayışıyla eserler veren şairler de vardı. Fakat Yunus, müşterekleri olan bu şairler topluluğundan

ayrı “başlı başına bir çıkış” açtı. Bunu yaparken en belirgin özelliği Türkçeyi “eşsiz bir sanatkâr” olarak büyük bir kudretle ve hünerle kullanmasıydı. Bunu yaparken bir yandan Türkçeyi, milli sesi ve çehresiyle bir şiir diline dönüştürürken bir yandan da İslam medeniyetinin bir şairi olarak bu şuurla dilinde Arapça ve Farsça unsurlara da yer vererek, Türkçe'nin ifade ve mana eksikliklerini giderdi ve zenginleştirdi.

Türkçe, böylece Yunus'la bir inanışın ve onun merkezide durduğu bir medeniyetin dili oldu. Buna o dönemde son derece ihtiyacımız vardı. Zira tarih kitapları hangi zahiri sebebi gösterirse gösterebilirsin bir “sevki ilahî” ile Türkistan'dan “Diyar-ı Rum”'a gelen Türk kavmi bu toprağa tutunup göçebe hayattan yerleşik hayata geçerek burayı vatan yapmak, burada bir millet olmak, bu milletle bu vatanda bir devlet ve medeniyet kurmak, her sahada inanışının çiçeklerini açtırmak istiyordu. Bunun için bütün bu idealleri karşılayacak bir dile ihtiyacı vardı. Bu dil, sadece konuşulan değil, konuşanların kendilerini, hayatı, tabiatı, varlığı, yokluğu “anlamlandıran” bir dil olması gerekiyordu. İşte Yunus, bunu yaptı.

Yunus'un Türkçede gerçekleştirdiği bu zafer, elbette onun bu dili mana olarak besleyen İslam ve tasavvuf düşüncesiyle de ilgilidir. Zira zarf, mazruftan ayrı düşünülemez. Zira “Yunus'un sözü şiirden amma aslı Kitap'tan”dır. Bu yüzden “Hadis ile dinene key bil sadık olmak gerekir.” Yani onun sözlerinin iki kaynağı vardır: Kur'an ve Peygamber sözleri. O, bir yandan “Bir garip Yunus” olarak tasavvuf

yolundaki macerasını kurucusu olduğu bu aşk ve mana diliyle anlatırken bir yandan da İslam'ın ve tasavvufun başka gönüllere ulaştırılmasını sağlayarak kendisinden çağının beklediği ödevi de yerine getirdi. Böylece Türkçe, Yunus'la kazandığı bu zenginlikle bir şiir ve edebiyat dilinde olması gereken zenginliğe bürünerek bir inanışın medeniyet diline dönüştü. Tasavvufun en karmaşık kavramları bile Türk diliyle güzelleşti ve böylece Yunus, dil-kavram aynılaşmasının şahane örneklerini verdi. Bu Türkmen derviş, kendindeki "iç"i olduğu kadar, dilimizin de "iç"ini yakaladı. Türkçenin bir san'at, felsefe, bilim ve edebiyat dili olabileceğini değil, olduğunu gösterdi.

Yunus şiirinin bazı özellikleri

Yunus'un şiirinin sözcükleri kullanma şekliyle de çok özgün bir yapısı vardır. Yunus, her şeyden önce güçlü bir "imge" ustasıdır. Mesela ölümden bahsederken "Halkı bostan edinmiştir / Dilediğin üzer ölüm" söyleşindeki "bostan" imgesi halkın hayatından alınan çok güçlü bir imgedir. Bir başka özellik ise "Şöyle garip bencileyin" dizesinin yer aldığı şiirinde de görüleceği gibi içtenlik, doğal ve rahat söyleyiş, konuşulan dilden yararlanma, kısa, yalın anlatımlar, özlü deyişlerle sağlanan "lirizmdir". "Sen gerçek âşık isen dostun dostuna dost ol" dizesinde görüldüğü gibi "dost" kelimesi burada arkadaştan sevgiliye, yoldaştan kılavuza, kuldan Allah'a, Tabduk Emre'den Peygamberimize kadar yorumlanabilecek bir anlam zenginliğiyle bu anlamı sağlayan sözcüklerin ustalıkla kullanımı çok dikkat çekici bir başka özelliğidir.

Yine "tamlama kurma"da, kelimeleri bağdaştırmada da bu ustalık görülür. "Hayrım şerrim yazılısar /Ömrüm ipi diziliser" beytindeki "ömrün ipi" tamlaması çok çarpıcıdır. Yine "Dışım göynü içim ham" şeklimdeki karşıtlamaları, "Bu dünyanın meseli/Benzer bir değirmene/Gaflet onun sepeti/Bu halk öğünen unu" dördlüğündeki benzetmeleri ve dilinin "Geh eserim yeller gibi /Geh tozarım yollar gibi/Geh akarım seller gibi/Gel gör beni aşk neyledi" dördlüğünün yer aldığı şiirdeki tekrarlarla sağlanan ses ve müzik özelliği Yunus şiirinin temel niteliklerinden sadece bazılarıdır.

Şiirimizde Yunus Emre Okulu

Yunus Emre, hem şiir diliyle hem de tasavvufa getirdiği yorumla sadece yaşadığı çağı değil, günümüze kadar bütün çağları etkiledi. O, Peyami Safa'nın ifadesiyle "üç zamanın" yani "geçmişin, bugünün ve geleceğin" şairi olarak gönlümüzün dili, dilimizin gönlü oldu. Biz, ondan din, tasavvuf ve ahlak adına çok şey öğrendiğimiz gibi dil, şiir ve estetik adına da çok şey öğrendik.

Şair olsun olmasın herkes, onun şiirleriyle İslam ve tasavvuf konusunda bilgi ve duyarlılık kazanırken öte yandan da her yerde onun yolunu takip eden çırakları, kalfaları diyebileceğimiz çok sayıda şair yetiştirmiş, böylece özellikle Tekke şiirimiz onun açtığı yolda yürümüştür. İşte bundan dolayı şiirimizde bir "Yunus Emre Okulu"ndan söz etmek mümkün hale gelmiştir. Hatta bu okulun işlevsellik alanı Anadolu ile de sınırlı kalmamış, zaman içerisinde Balkanlarda, Kafkaslarda onun tesirinde şiirler söyleyen şairler ortaya çıkmış, Yunus Emre böylece "milli" oluşunun yanı sıra bu coğrafyalardaki şairleri de etkileyerek "evrensel" bir değer ve önem de kazanmış, üstelik bu etkilenme belli bir zaman dilimiyle de sınırlı kalmayarak günümüze kadar gelmiştir. Şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki insan ve dil, var olduğu sürece ona gönül diliyle seslenen Yunus Emre'nin de sesi gök kubbede yankılanmaya devam edecektir.

Yunus Emre yolunda eser verenleri, Hasan Aktaş'ın dediği gibi birkaç grupta ele alacak olursak "özgün Yunus Emre yorumcuları", "mukallitleri", "nazirecileri ve etkilenenler" olarak sınıflandırabiliriz. Bu farklılık aslında doğaldır. Bir okulun öğrencileri arasında her seviyede öğrenci bulunabilir ve hocalarıyla iletişim tarzları doğal olarak farklılıklar gösterebilir. Burada önemli olan Yunus'un şu veya bu ölçüde şairlere yaptığı etki ve bu etkinin yüzyıllar boyu sürmesi sonucunda Türk şiirinin Yunus merkezli bir şiir haline gelmesi ve hemen her şairde Yunus'tan bir iz bulunmasıdır. Bu yüzden biz bu şairleri daha toparlayıcı bir niteleme ile "Yunus Emre yolunda eser verenler" olarak ortak bir isimlendirmeye de anabiliriz.

Burada konuyu somutlaştırmak için isim de zikretmek gerekir. Bu anlamda adını anacağımız ilk isim Âşık Paşa'dır. Doğum ve vefat tarihleri dikkate alındığında Yunus'un

çağdaşı olarak gördüğümüz Âşık Paşa, Âşık mahlaslı ilahilerinde Yunus geleneğini ondan sonra devam ettiren bir isim olarak dikkati çeker. Yine aynı şekilde Said Emre, Kaygusuz Abdal, Gülşehri, Eflaki Dede ve Elvan Çelebi Yunus'un takipçileri olmuşlardır.

Âşık Paşa'yla başlayan bu gelenek içinde Yunus'un tesirli olduğu asıl alan doğal olarak tekke şiiri olmuştur. Onun izini çok güçlü şekilde sürdüren Niyazi Mısri ve Eşrefoğlu, özellikle anılmalıdır. Bu şairlerin Yunus sevgisi ve ona mensubiyet duyguları o kadar güçlüdür ki mesela Niyazi Mısri kendi dilinden söyleyenin gerçekte Yunus Emre olduğunu belirtir: "Niyazi'nin dilinde Yunus'durur söyleyen/Herkese can gerek Yunusdurur can bana" Daha sonra Şeyh Baba Yusuf, Hacı Bayram Veli, Akşemsetdin, Emir Sultan, Süleyman Çelebi, Yusuf Hakiki, Kemal Ümmi, Vahip Ümmi, Hüsameddin-i Uşşaki, , Sunullah Gaybi, Ümmi Sinan, İbrahim Tennuri, İsmail Hakkı Bursevi... ve "O insanlık içinde gevher-i yektâ-yı manâdır / Hazinedâr-ı eş'âr, hem emîn-i ilm-i a'lâdır/O Hak'la söyleyen, Hak söyleyen bir murg-ı gûyâdır / Cenâb-ı Kibriya'nın mazhar-ı takdiridir Yunus" diyen Osman Kemali bu anlamda sayabileceğimiz isimlerden bir kısmıdır.

Dil, ölçü, nazım şekli bakımından tekke şiiriyle müsterekleri çok olan ve halk şairi olarak bilinen pek çok isimde de Yunus'un nefesini hissedebiliriz. Tekke şairleri gibi onlar için de Yunus, "şairlerin piri"dir. Malum, âşık edebiyatı şairleri, şiire bir kutsiyet atfederek bir pir elinden bade içen kişinin şair olabileceğine inanırlar. İşte Yunus Emre, onlara bade veren bir isim olarak görülür. Bu anlamda Karacaoğlu, Emrah, Bayburtlu Zihni ve Dertli gibi isimler, metinler arası bir okumayla Yunus tarzı bir söyleyişe akraba isimler olarak anılabilir. Son yüzyılda yetişenlerde ise bu mensubiyeti daha açık olarak görebiliriz. Yunus'a kendisine bade içiren bir pir olarak bakan Âşık Molla, ondan "Can Yunus" diye söz eden Âşık Ali Çitak, "Yürüdüğü yolda gitmek gerek" diyen Âşık Kemali, Âşık Deryami, Âşık Burhani, Âşık Veyssel... gibi isimler, Yunus yolunun takipçileridir.

Yunus Emre'nin şairler üzerindeki etkisi Tekke Şairleriyle de sınırlı kalmamıştır. Tezkirelerde yer almadığı için yaygın kanaat Yunus Emre'nin Divan şairlerince hiç anılmadığı şeklindeyken, aslında durumun böyle olmadığı da bilinmektedir. Yani Yunus Emre, Divan şairlerini de etkilemiştir. Bu konuda Vehbi'nin bir kasidesindeki şu ifadeler oldukça dikkat çekicidir. Buna göre şair Vehbi, Nahifi'yi sırf Yunus Emre'ye benziyor diye övmektedir. "Nahifi kim ilâhiyât-ı Yunus'tan müessirdir/Usûl-ı sûfiyanda beste eşâr-ı firâvânı/Kemâlâtıyla şimdi câ-nışın-i arif olmuştur/Müsellemdir hakikat nam u nesre fazl-ı irfânı"Yine Fuzuli'de, Necati Bey'de ve Şeyh Galip'te

derinden derine bir Yunus algısı ve tarzı olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Yunus'un asıl keşfi ise Milli Edebiyat devrinde olmuştur. Batılaşma sürecinde ayaklarının altındaki toprak kayınca boşlukta kalan şairler, onun eteğine tutunarak var olabilmişlerdir. Osmanlı devrinde kelimeleri itibariyle Arapça ve Farsçanın arasında sıkışıp kalan Türkçe ise bu sayede, yeniden şiirin dili olmuştur. "Ben görmedim, sensin bakan/Bir nur olup kalbe akan / Yanıyorsam sensin yakan/ Yakan odda yanar Tanrım!" diyen Ziya Gökalp, bize taklidi de olsa tıpkı Yunus Emre gibi sade Türkçe şiirler yazarak sonraki şairlere bir yol açmıştır. Açılan bu yolda Halide Nusret, Necip Fazıl, Rıza Tevfik, Behçet Kemal Çağlar, Faruk Nafiz Çamlıbel, Ziya Osman Saba, Hasan Ali Yücel, Rıza Ümit, Arif Nihat Asya, Bekir Sıtkı Erdoğan Bahattin Karakoç, Abdurrahim Karakoç, Talat Sait Hamran, Hüsvrev Hatemi, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu, Bestami Yazgan gibi isimlerin bu yüzyılda birer Yunus takipçileri olduğu görülmektedir.

Bunlara daha modern tarzda şiirler yazdıkları halde ruh, mana ve zaman zaman da söyleyiş bakımından Yunus tarzı bir üslubu benimseyen Behçet Necatigil, Salah Bırsel, Atilla İlhan, Cemal Süreya, Sait Maden, Sezai Karakoç, Arif Ay isimleri de ekleyebiliriz. Modern Türk şiirinin verimlerini hece vezni formu içinde inanılmaz bir nahiflikle şiirine taşıyan Alaeddin Soykan ise tıpkı Yunus gibi meçhullerin şairi olmayı tercih etmiş fakat Yunus tarzını en iyi temsil eden bir şairimiz olarak dikkati çekmektedir.

Bu tesir, sadece Anadolu coğrafyasıyla da kalmamış, Türkçe'nin konuşulduğu her yerde Yunus, şairleri etkilemiş, onun takipçileri bu coğrafyalarda da yetişmiştir. Özellikle makamı da bulunan Azerbaycan'da, yine Balkan şiirinde bu tesir çok güçlüdür. Yine Kıbrıs Türk şiirinde de Yunus sevgisi çok yoğundur. Azerbaycan'da "o, Türk'ün ve Türkçe'nin varlık sesidir" diyen Bahtiyar Vahapzade, Anar Rızayev, Memmed Aslan, Batı Trakya'dan Ali Rıza Saraçoğlu, Kosova'dan Bayram İbrahim, Üsküb'dan Fahri Ali, Kırgızistan'dan Altınbeg İsmailov bunlardan sadece bir kaçıdır.

Sonuç olarak söylenebilecek olan şudur: Yunus Emre, tarih boyunca, Türk şiirini oluşturan bütün şubeleri etkilemiş güçlü bir şairimizdir. Tekke ve saz şairleri, Yunus Emre'yi pirleri kabul etmişler, klâsik edebiyatın temsilcileri onu daima saygıdeğer mutasavvıf şair olarak kabul ederek eserlerinden ilham almışlardır. Günümüz şairlerinin çoğunda da durum böyledir. Ama bir kez daha söyleyelim ki Yunus'un sesi sadece şiirimizde değil tasavvuf ve İslam anlayışımızda da söz konusudur.

DAĞLAR İLE TAŞLAR İLE

Dağlar ile taşlar ile
Çağırayım Mevlâm seni
Seherlerde kuşlar ile
Çağırayım Mevlam seni

Su dibinde mâhi ile
Sahralarda ahû ile
Aptal olup yahu ile
Çağırayım Mevlâm seni

Gök yüzünde İsa ile
Tur dağında Musa ile
Elimdeki asâ ile
Çağırayım Mevlâm seni

Derdi öküş Eyyub ile
Gözü yaşlı Yakub ile
Ol Muhammed mahbub ile
Çağırayım Mevlâm seni

Bilmişim dünya halini
Terk ettim kıyl ü kalini
Baş açık ayak yalını
Çağırayım Mevlâm seni

Yunus okur diller ile
Ol kumru bülbüller ile
Hakkı seven kullar ile
Çağırayım Mevlâm seni

SEVGİNİN VE HOŞGÖRÜNÜN YUNUSÇASI

■ Zeynep Sati YALÇIN

*“Kim bize taş atar ise güller nisâr olsun ona
Çırağıma kasedenin Hak yandırsın çırağını”*

Hoş Bir Rüzgârdır Yunus Emre

İnsanın sevgi ve hoşgörüye en çok ihtiyacının olduğu dönem çocukluk ve ilk gençlik dönemidir. Bu dönem, insanın çevresiyle ilişki kurarak sosyalleşmeye başladığı, rol modellerini aradığı, toplumsal kabulün farkına vardığı ve bu kabul için en çok çabaladığı dönemleridir. Çocuk ve genç, bu hassas dönemde en çok nereden hoşgörü ve sevgi görürse oraya meyleder. Kırıp dökmeyen, sevgi ve hoşgörüyle yapılan çağrılar karşılıksız kalmıyor, erken yaşlarda doğru sevgiyi tadan insan farklı yolları denese de vakti gelince özüne dönerek o arı sevgiyi bulmanın yollarını arıyor. Her insanın ruhunda iz bırakan, tavrını ve sözlerini örnek aldığı, kurduğu evreni sevdiği, orada olmak istediği tarihi veya çağdaş kişilikler vardır muhakkak. Bu bağlamda örneklik teşkil edebilecek, şiirleriyle kalbimize dokunabilecek şahsiyetlerden biri de Yunus Emre'dir.

Yunus Emre deyince, çocukluğumdan ve ilk gençliğimden süzülüp gelen ferah bir rüzgâr eser içimde. Yalnız kaldığım, yalnız yürüdüğüm, zorunlu yalnızlığa tahammül etmek zorunda kaldığım zamanlarda hasbihal ettiğim ilk gençliğimin yoldaşlarından biriydi Yunus Emre. Muhtemelen büyüklerimin dilinde terennüm edilen Yunus ilahilerinin yaydığı güzel enerjiden kaynaklanıyordur. Farkında olmadan saçılan tohumlar gibidir bu ilahiler, beklenmeyen ama ihtiyaç olduğu zamanlarda birdenbire çiçek açar.

Hayatı hakkında yazılanların dışında, yalnız şiirleriyle ve şiirlerinin çağlıtıyla yer tutan gönlümüzdeki dost Yunus'tur o. Şiirlerini okuduktan sonra; bir okulda okumuş, okumamış, medresede eğitim almış veya tekkede nefes verilmiş, kadılık, marangozluk veya çiftçilik etmiş

gibi bilgilerin pek öneminin kalmadığı deruni yakınlığı gönlümüzde çoktan kurmuştur bile. Ne ulaşılmaz göksel bir uzaklıkta durur ne de yerdeki saraylardadır, Hakkın nazargâhı olduğu için kutsal sayılan gönüllerdedir yeri. Bizle olan, bizle aynı hızda yürüyen, bizle konuşan, konuştuğu gönlümüze nakış nakış dokunan bir güzel dervıştır o. Düşman olarak yalnızca kini kabul eden, her daim sevgiye ve hoşgörüye çağıran, hayatı hakkındaki rivayetlere baktığımızda da bu çağrısını fiiliyata aksettirdiğini gördüğümüz erendir.

Önce Kâinata Akan Sonra Dönüp Kendini de Saran Dua

Yunus Emre; bugüne kadar belki de hakkında en çok araştırma yapılan, hakkında en çok yazılan, en çok okunan, hemen her kesim insan tarafından tanınan yegâne şairdir dersek abartmış olmayız sanırım. Âdem'den bu yana yeryüzüne savrulmuş insanın özünü, arayışlarını, tekâmülünü, İslam'ın güzellik ve evrensellik dairesi içinde şiirleriyle temsil eder. Yunus Emre'den bir şiir okuyup da onu sevememek olsa olsa bir nasipsizliktir. Diline aşınayız her şeyden önce, berrak bir Türkçeyle hâlâ bize sesleniyor, bizi anlatıyor...

Döneminde ilim dili Arapça, edebi dil Farsça ve konuşma dili Türkçedir. Savaşların, iç ve dış ayaklanmaların, kıtlığın, ihanetlerin olduğu karmaşık bir dönemde Türkçe söylemeyi seçmiş, adeta kurak çöldeki bir umut yağmuru gibi çağının en güzel Türkçe şiirlerini söylemiştir.¹ Bu yolla, medeniyetini kurma ve yerleşik bir kültür olma yolundaki bir milletin, dilinin de aktarıcısı olmuştur.

¹ Melahat Ürkmez, Büyük Türk Mutasavvı Yunus Emre, Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi, 6. Sayı, Yaz, Konya, 2008, s: 163

Prof. Dr. Umay Günay, bu dönemi şöyle değerlendiriyor:

“Dünyanın sayılı büyük medeniyet ve kültür birikiminin yaşandığı Osmanlı İmparatorluğu da bu karışık dönem içinde M. 1299 yılında kurulmuştur. Yıkılışla dirilişin bir arada yaşandığı oldukça ender bir dönemdir. Yunus Emre böyle bir çağın yıkılışını dirilişe yönlendiren, mânaya dayanarak çöküşü büyük bir uygarlığa döndürenlerin arasında hizmet eden bir büyük mutasavvıf şairdir.”²

Şiirlerini XIII. yüzyılın Oğuz Türkçesiyle ifade etmiştir ve o dönemin halk ile aydın dili, konuşma dili bağlamında birbirine epeyce yakındır. Böyle netameli bir dönemde birlik ve bütünlüğün sağlanması ve özün yitirilmemesi için; maneviyatın canlı tutulması, sabra gayretin, cesarete inceliğin, direnişe sevginin, anlaşılmaya hoşgörünün nakşedilmesi çok önemlidir ve oldukça ağır bir yükür. Yunus Emre de aydınlık fikirleriyle bu zoru kolay eylemenin dardındadır. Türkçenin geniş anlatım imkânları içinde söylediği sade, derin ve coşkulu şiirleriyle birlik olmanın umudunu taşımıştır. Şiirlerindeki sadeliğe bürünmüş incelik, yüzyıllar boyunca gönüllerde taht kurmasını sağlamıştır.

İnsan olmanın, hakiki Müslüman olmanın temeline sevgi

ve hoşgörü gibi iki temel niteliği yerleştiren Yunus Emre, yaşadığı dönemde kendisine ve bütün masumlara yapılan ve sonraki yıllarda yapılacak olan haksızlıklara dahi öncesinde dua ederek sanki Allah’a teslimiyetini ortaya koymuştur. Samimiyetinin bereketi hasebiyle başkalarına ettiği dua, kendisine de dönüp ruhaniyetini sarıp sarmalamıştır. O, hakiki aşkı bulmuş erenlerdendir. Şiirlerini okurken dilimizden gönlümüze doğru mısra mısra bir sevgi yağmuru yağar, içimizde dua etme isteği oluşur. Kâinattaki her şeyle bir ve bütün olmanın anlamı da buradadır, yani samimiyette, söylem ve eylemin birlikteliğinde...

Aşağıda, bir şiirinden aldığım bölümde, Yunus Emre’nin sevgisinin ve hoşgörüsünün asıl kaynağını görebiliriz ki, bu imandır. Nisa suresinde buyurulduğu gibi; “Ey iman edenler!... İman edin.”³ ayetinin tefsirinde, imanla beraber imanı tazeleme ve başka inançlara saygılı olmaya davet de vardır. Nasıl ki her ânımız bir olmaz, zaman zaman tazelenmeye ihtiyaç duyarız, tövbe ve dua ile imanın da zaman zaman tazelenmeye ihtiyacı vardır, ancak o zaman sevgi ve hoşgörü kendiliğinden ortaya çıkacaktır.

Şiirde; o vakte dek olan ve sonrasında olacak olan ne varsa, “Hoştur bana senden gelen...” nidasıyla Çalap’a tam bir teslimiyet içinde razı oluşunun ve bunu temenni edişinin derin yakarışına şahit oluruz.

² Prof. Dr. Umay Günay, Türk Kültürü Açısından Yunus Emre, Ç.Ü. Türkoloji-Makale Bilgi Sistemi, No: 1081, 2005, s: 37

³ Kur’an Yolu Tefsiri Cilt: 2, S: 160-161 <https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/Nis%C3%A2-suresi/629/136-ayet-tefsiri>

*“Her kim bize yanı yanar, Hak dileğin versin ana
Urmaklığa kastedenin düşem öpem ayağını*

*Kim bize taş atar ise güller nisâr olsun ona
Çırağıma kastedenin Hak yandırırsın çırağını*

*Miskin gönlün aşk elinden iki büküldü vücudu
Tövbe kapısından sundum ona iman dayacağını*

*Gel imdi miskin Yunus hevaseti elden bırak
Çalabım rûzi eyle bize kanaat bucağını.”⁴*

Yüzyıllar ötesinden akıp gelen bir ırmağın gâhi zayıf gâhi gürüldeyerek geçtiği çağlardan, berrak sesiyle dupduru gönlüyle her çağırana tekrar tekrar gelir, hep taze hep günceldir Yunus'un sözü. Bu tazeliikle mutasavvıf şairleri olduğu kadar divan şairlerini de etkilemiş, halkla beraber aydınların da gönlünde yer etmiştir. Sadece dönemiyle ve bulunduğu mekânla sınırlı kalmamıştır etkisi; kendinden sonraki her dönemde, Türkçenin konuşulduğu her yerde, her kültür seviyesinden insanın rahatlıkla okuyup kendince anlayabildiği bir ozandır. Böylesine geniş bir yelpaze içinde, tüm gönüllere seslenmesine rağmen, günümüzde olduğu gibi geçmiş devirlerde de kimi zaman halkın sevdiklerini çekemeyenlerin kimi zaman da ham softaların ve şekilcilerin alaylarına ve yok saymalarına maruz kalmıştır. Âşık Çelebi Tezkiresi dışında, eski edebiyatımızın kaynak eserleri olan şüara tezkirelerinde adı anılmamıştır.

M. Fuad Köprülü'nün izahına göre;

“Yünus'un hece vezniyle yazdığı ilâhilerin halk arasında büyük bir zevk ve lezzetle okunduğunu gören Acem taklitçisi şâirler, onun eserlerine karşı kayıtsız ve küçümser davranmak yahut onları şiir dâiresi dışında saymak sûretiyle intikam almak istediler, ilk edebiyat tarihçilerimiz demek olan şu'arâ tezkiresi sâhiplerinin bir kısmı - meselâ Sehî Bey, Latîfi - arûz vezniyle yazan şâir birtakım şeyh ve mutasavvıflardan söz ettikleri hâlde, Yünus Emre'den bahsi lüzumsuz saymışlar, Âşık Çelebi ise - Şakayık sâhibine uyararak — ona yedi-sekiz satır ayırmakla berâber, eserlerini şiir olmaktan çok tasavvufî ilâhiler saymaktan kendini alamamıştır.”⁵

Köprülü'nün dile getirdiği gibi aydınların bu alay etme ve yok saymalarını, Yunus Emre kendi zamanında yaşamış olsaydı, bunu öncelemeden gönlündeki derin aşkı aynı samimi dille anlatmaya, onlara hoşgörüyü bakıp ilahî sevgiye çağırmaya devam eder dua sunardı. Yunus'un derdi ekâbire yaranmak değildir, var olan her nesnede tecelli ettiğine inandığı Çalap'a sevgisini sadelik içinde göstermek ve yalnız O'na davet etmektir. Düşünüşü ve hissedişyle, ibadeti ve duruşuyla, sevgisi ve hoşgörüsüyle dört kitabın inananlarını, yetmiş iki milletin her birini, insanlık onuru içinde kıymetlendirmiştir.

-Bu yok sayılma, bize, vaktiyle Molla Kasım için anlatılan rivayeti de hatırlatmaktadır. Faruk Kadri Timurtaş'ın Yunus Emre Divanı'nda anlattığı menkıbe şöyledir;

“Yünus, üç bin şiir söylemiş. Bunlar bir divan hâlinde toplanmış. Bu divan Molla Kasım adlı bir mutaassıp hocanın eline geçmiş. Molla Kasım bir su kenarında oturup okumağa başlamış. Şeriata uygun görmediklerini okudukça yakmış. Bu suretle binini yaktıktan sonra usanmış, bin tanesini de suya atmış. Üçüncü bine başlayınca şu beyitle karşılaşmış:

*“Derviş Yunus bu sözi eğri büğrü söyleme
Seni sigaya çeken bir Molla Kasım gelür”*

Bu beyti okur okumaz Yünus'un kerametine inanmış, erenlerden olduğunu anlamış, divanı öpüp başına koymuş. Fakat ne çâre ki, elde bin şiir kalmış. Şimdi Yünus'un o yakılan bin şiirini gökte melekler, denize atılan bin tanesini balıklar, kalan bin tanesini de insanlar okumaktadır. (Halk rivayeti, rahmetli Sâdeddin Nüzhet Ergun'dan naklen).”⁶

Bu mısralara rast gelen Molla Kasım'ın, keramet karşısındaki şaşkınlığı ve pişmanlığı içinde gerçekleşen olay, öngörölmüş bir adalet gibidir aynı zamanda. Yunus'un baştan zaten teslim olduğu kaderin, vakti gelince tecellisidir. “Lütfun da hoş kahrın da hoş” diyebilmek, dediği söz eylem hâline gelince aynı sabırlı kabulle razı olmak, herkesin harcı değildir, öngörölüne Yunusça bir hoş bakışın tezahürüdür.

⁴ Vehbi Vakkasoğlu, Gönül Çağlayanı Yunus Emre, 2. Baskı, Cihan Yayınları, İstanbul, 1983, s: 282

⁵ Fuad Köprülü, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, 3. Baskı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1976, s: 283-284

⁶ Faruk Kadri Timurtaş, Yunus Emre Divanı, Tercüman 1001 Temel Eser, 1972, s: 24

Arif Nihat Asya'nın bu menkıbeye getirdiği yorum da harikuladecedir;

“Molla Kasım, bazı sathi hükümler hilafına, Yunus'u yırtıp parçalayan, çiğ, hoyrat bir adam timsali, açıkçası ham ervah numunesi değildir. Molla Kasım, Yunus'un mirasını şer'i şerif üzere ve hakkaniyetle, varisler arasında taksim eden bir adalet timsalidir ve bilerek veya bilmeyerek, gaybın emriyle hareket etmektedir. (Kasım) kelimesi de (taksim eden) demek olduğuna göre, bu vazifeye son derece uygun düşmektedir. Bir nevi kassamlık yapmaktadır. Bu zaten Molla Ali, Molla Mehmet olmayıp da Molla Kasım olması, bu manadadır. Onun adaleti sayesinde melekler de insanlar da, balıklar da payını almıştır.”⁷

Yunusça bir bakışla Yunusça bir sevginin kapısından geçerek Yunusça bir hoşgörüyü dile getirilen bu yorum; yazarlarımızın ve şairlerimizin Yunus Emre'yi nasıl da özümstediklerini, onun hoş gören bakışıyla olana nasıl da kıymet verici manalar yüklediklerini göstermesi bakımından manidardır.

Yunus Emre'nin halkın gönlündeki yerinin devam etmesi;

*“Kim bize taş atar ise güller nisâr olsun ona
Çerağımıza kasedenin Hak yandırsın çerağını”*

misralarındaki duasıyla bize yaratılanı sevmenin ve gerçek anlamda hoşgörünün ne olduğunu yeniden hatırlatır. Hoşgörü, kendisine uymayana zoraki katlanmak değildir; başkalarının tüm aykırılığına rağmen düşünce ve davranışlarına razı olmak, hoş karşılamaktır.⁸

Yunus, kendini yok sayanlara dahi içten dualar etmiş, taş atanlara güller yağdırılmasını dilemiştir. Dualarının bereketi, öğretisinin ve çağrısının daim olmasıyla somutlaşmış, sesi ve sözü gönüllerde çoğalmıştır. Yunus Emre olmak, böylesi engin bir gönlü gerektirmiştir ve o, bu gönle ulaşmak için yürümüştür bütün zorlu yolları. Belli çevrelerin metinlerinde yok sayılsa bile gönüllere girmeyi başardığı için, yedi yüz yıl öteden seslenmeye devam etmektedir. Yine Köprülü'nün dile getirdiği gibi;

“İşte, elimizdeki vesikaların yetersizliğine rağmen, pekiyi anlaşıyor ki, Yunus, Anadolu ve Rumeli sâhasındaki,

hattâ Azerbaycan'daki Türkler üzerinde yüzyıllardan beri büyük bir nüfuz icrâ etmiş ve şöhreti zamanının bütün inkilâblarına galebe ederek bugüne kadar yaşamıştır.”⁹

Sevgiye Akış

Sevgi ihtiyacı insanın fitratında vardır, sevmeye ve sevlmeye meyyaldir ruhumuz, severken de sevlmek isteriz. Sevildiğimizi hissedince gayrı ihtiyarı her kim olursa olsun sevene doğru meylederiz, er ya da geç muhakkak biz de seveni severiz. Bu öyle kolay bir süreç değildir elbette, çetin sınavlar vardır kazanılması gereken, aşılması gereken zorlu yollar, feda edilmesi gereken hevesler vardır. Bu yol, sabrı, sevgiyi, tevazuu, hoşgörüü de beraberinde ister. Bunlardan birisi ihmal edildiğinde, umut edilen sevgi neticesi alınamaz. Çetrefilli yolların sonundaki en dik yamaçlarda açan narin bir çiçek gibidir sevgi, ona zorlukları gördüğü hâlde vaz geçmeden yoluna devam edenler ulaşır ancak. Öyle sadece yakınlarımızı veya bizim gibi düşünen ve bizim gibi inanan insanları kapsamaz; dört kitabın inananlarını, yetmiş iki milleti, kurdu, kuşu, dalı, yaprağı, her türlü nesneyi, yani bütün yaratılmışı kapsar.

“Yaratandan ötürü”dür bu sevgi, kâinattaki her şey, Allah'ın dileği ve O'ndan bir parçadır, sırf bu yüzden bile hoş görülmeyi, sevlmeyi hak eder. Ancak bu sevme ve sevlmeyi, olana hoş bakmayı öğrenmesi gereken tek varlık da insandır. İnsandır öğrenilecek her bir şey. Onun dışındaki bütün varlık hazırdir sevmeye ve sevlmeye, çünkü sadece insanın nefsi vardır. Nefsine rağmen eşrefi mahlûkat olabilecek niteliklerle donatılmıştır, Yunus da bu yüzden insanı daima sevgiye hoşgörüyü çağırır, en değersiz sanılan insanda dahi o niteliklerin farkına varılmasını ister. Yüzeyde değil, derinde olanı arama ve ona varma davasıdır Yunus'un davası, “sevgi için”dir. Derdi kendisi değil, bütün bir insanlıktır. Bizi yaratan birse, toprağımıza üflenen nefes birse, kötü yoktur, kaybettiğimiz veya üstünü örttüğümüz bir şey vardır, yurdumuz gibi onu hatırlayalım, hatırlatalım, onu arayalım ve ruhumuzda örtük kalmış o nefhayı hissedelim ister. Ezelde ruhumuza nakşedilmiş ilahi sevgidir yurdumuz.

⁷ Arif Nihat Asya, Yunus Emre, Türk Yurdu Yunus Emre Özel Sayısı, s. 33.

⁸ <https://sozluk.gov.tr/> E.T. 30.01.2021

⁹ Fuad Köprülü, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, 3. Baskı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1976, s: 285

Nihat Sami Banarlı'nın diliyle;

*"Yeryüzünde bir ömür boyu vatanından uzak kalmış bir insan hüznüyle Yunus'un Tanrı diyârı'na karşı sonsuz hasret duyması da bundandır. Yunus, ömrü boyunca böyle bir nostalji'nin hummalarıyla yanmış, şiirlerine bu hummânın hareketini vermiştir. Nihâyet, bütün bu iç ve kafa hareketleriyle olgunlaşıp derinleşen, bazan coşkun, bazan rind ve her hâliyle cana yakın bir derviş..."*¹⁰

Gurbetteki insanın bir ömür boyu yurdunu araması gibi, bütün insanlar adına o kayıp yurdu arar. Ararken bulduğu sonsuz sevgiyi ve hoşgörüyü mısralarında dua dua üfler ve o dua bereketiyle sarar ona açtığımız gönlümüzü ve yolumuzu.

Sonuç

Yunus Emre bu toprakların öz ve özgün sesidir. Yüzlerce yıldır dünyanın dört bir yanında sesi dinmeyen, dinmesi istenmeyen, bir meşale gibi taşınan, gönüller sultanıdır. Kendi çağından başlayarak Türk ve dünya edebiyatının yazar ve şairlerini etkilemiş onlara ilham kaynağı olmuştur. Nesimi'den Fuzuli'ye Pir Sultan Abdal'dan, Niyazi Mısri'ye, Şeyh Galip'ten Âşık Veysel'e değin gönül sultanlarının şiirlerinde etkisi olmuştur. Yakın dönemlerde ise Halide Nusret Zorlutuna, Rıza Tevfik bölükbaşı, Necip Fazıl Kısakürek, Ahmet Kabaklı, Arif Nihat Asya gibi edebiyatçılarımız da yalnız etkilenmekle kalmayıp Yunus Emre için şiirler yazmışlardır.¹¹

Anadolu'da ve Türkçenin konuşulduğu her yerde, on üçüncü yüzyıldan bugüne dek her çağda her eğitim düzeyinden insanı etkilemiştir sevgi ve hoşgörü çağrısı. Sadece halkı Müslüman olan ülkelerdeki Müslümanları değil; her dinden, her ırktan, her meşrepten, her yaştan, her konumdaki insanın gönlüne taht kurmuştur. Çünkü şekille değil özle irtibat kurmuş, insandaki özü aramış, özünde bulduklarını söylemiş, öze çağırmıştır. Hiçbir ideolojinin, felsefi söylemin, siyasi oluşumun içinde yer almadan sadece gerçek bir Hak aşığı olarak fizik ve metafizik duyular içinde bir garip Yunus olarak dillendirmiştir mısralarını.

Yetmiş iki milleti dahi bir tutup gönül yıkmayı en büyük günah olarak kabul eden Yunus Emre; kâinata var olan her şeyde Allah'ı görmüş, hakiki aşkı tanımış, o aşkın oduna yanmış, tüm benliğiyle güzel yaratıcıyı hissetmiştir. Bunca samimiyetin, taş atana güller nisâr etmenin, çerağına kastedenlere aydınlık dileyen engin bir gönlün duasının karşılığıdır ki, çağlar ötesinden sesini ve çağrısını duyurmaya devam etmektedir. Söyledikleri eskimeden, yine sorulara cevap, yaralara merhem, öfke ateşine su, kibre toprak, kötülere dua, farklılıklara hoşgörü, savaşanlara sevgi sunmaya devam etmektedir.

KAYNAKÇA

ASYA, Arif Nihat, Yunus Emre, Türk Yurdu Yunus Emre Özel Sayısı, 41. Sayı, 1991.

BANARLI, Nihat Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, MEB Devlet Kitapları, İstanbul, 2004

GÜNAY, Umay, Türk Kültürü Açısından Yunus Emre, Ç.Ü. Türkoloji-Makale Bilgi Sistemi, No: 1081, 2005

KÖPRÜLÜ, M. Fuad, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, (3. Baskı), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1976. Kur'an Yolu Tefsiri, Cilt: 2

TİMURTAŞ, Faruk Kadri, Yunus Emre Divanı, Tercüman 1001 Temel Eser, 1972.

ÜRKMEZ, Melahat, Büyük Türk Mutasavvıfı Yunus Emre Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi, 6. Sayı, Yaz, Konya, 2008.

VAKKASOĞLU, Vehbi, Gönül Çağlayanı Yunus Emre, 2. Baskı, Cihan Yayınları, İstanbul, 1983.

<http://turkoloji.cu.edu.tr/GENEL/gunay.pdf> E.T. 28.01.2021

<https://sozluk.gov.tr> E.T. 30.01.2021

<https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/Nis%C3%A2-suresi/629/136-ayet-tefsiri> E.T. 31.01.2021

¹⁰ Nihat Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, I. Cilt, MEB Devlet Kitapları, İstanbul, 2004, s: 331

¹¹ Vehbi Vakkasoğlu, Bir Gönül Çağlayanı Yunus Emre, 2. Baskı, Cihan Yayınları, İstanbul, 1983, S: 255-2662

ŞOL CENNET'İN IRMAKLARI

Şol cennet'in ırmakları
Akar Allah deyu deyu
Çıkmış İslam bülbülleri
Öter Allah deyu deyu

Salınır Tüba dalları,
Kur'an okur hem dilleri
Cennet bağının gülleri
Kokar Allah deyu deyu

Kimi yiyip kimi içer,
Hep melekler rahmet saçar
İdris Nebi hulle biçer,
Biçer Allah deyu deyu

Altındadır direkleri,
Gümüştedir yaprakları
Uzandık a budakları,
Biter Allah deyu deyu

Aydan arıdır yüzleri,
Misk ü amberdir sözleri
Cennet'te huri kızları,
Gezer Allah deyu deyu

Hakka âşık olan kişi,
Akar gözlerinin ya ı
Pür nur olur içi dışı,
Söyler Allah deyu deyu

Ne diler sen Hak'tan dile,
Kılavuzla gir doğru yola
Bülbül âşık olmuş g le,  ter
Allah deyu deyu

Açıldı gökler kapısı,
Rahmetle doldu hepsi
Sekiz cennet'in kapısı açılır
Allah deyu deyu

Rıdvan-dürür kapı açan,
İdris-dürür h lle biçen
Kevser  arabını içen
Kantar Allah deyu deyu

Miskin Yunus var Yarına,
Koma bu günü yarına
Yarın Hakk'ın divanına
Varam Allah deyu deyu

YUNUS EMRE'DE AŞK OLGUSU

■ Ezgi Fatma AÇIKGÖZ

Yunus Emre varlığının sırrını keşfetme yolculuğunda, asıl aradığının ezelden bu yana var olan ve ebediyete kadar da var olacak kâinatın sırrı "Aşk" olduğunu derin duyarlıklarla sezer.

Kâinat var olduğundan bu yana her varlık bu âlemdeki yolculuğunu sürekli bir arayış ve çaba içinde sürdürüyor. Hayatın içindeki gözlemlerimiz, geçmişten günümüze ulaşan öğretiler, kültürümüzde özellikli yere sahip tasavvuf bilinci düşüncelerimizin bu yönde belirmesine vesile oluyor. Gökyüzüne, yeryüzüne, yeraltına ve gözle görülemeyen boyutlara anlam katan nice varlık, yaratılış nedenleri doğrultusunda davranıyor. İşin ilginç yanı çoğu zaman bu davranışlarının kökeninde gerçekte aşk duygusunun olduğunu, kendilerini yaratan O yüce varlığa duydukları hasretin, O'na yönelişin tezâhürlerini simgelediğini tam anlamıyla algılayamadan yapıyorlar bunu. Belki de yaratılıştaki özlerine armağan edilen o muazzam enerjinin açığa çıkmasını deneyimliyorlar anbean... Aşk'ın, aranması gereken değil, var oluşlarından bu yana içlerinde gizlenen ve açığa çıkarılmayı bekleyen en büyük sır olduğunu sezebilmek için yol alıyorlar.

"Aşk" sözcüğü Arapça kökenli olup sözlüklerde "çok ziyade sevgi", "candan sevmek", "insanı belli bir varlığa, nesneye ya da evrensel bir değere doğru sürükleyip bağlayan gönül bağı", "şiddetli muhabbet", "sevginin son mertebesi", "sevda" kavramlarının karşılığı olarak yer buluyor. Bu anlamlarının yanında "varlığın aslı ve yaratılış sebebi" olarak da ifade ediliyor.

Öte yandan, sözcüğün kökenini "Aşeka" olarak adlandırılan, bir ağacı koruyup gözetmekle birlikte bulunduğu ağacın besinini tükettiğinden, zaman içinde o ağacı kurutan bir sarmaşık türünden aldığından da bahsediliyor. Bir başka deyişle, tıpkı aşkın insan ruhunu yavaş yavaş esir alması gibi, bu bitkinin de sağlıklı bir ağacı usul usul sararak yok ettiği dile getiriliyor.

Aşk üzerine hangi tanımlamalar yapılırsa yapılsın, bu âleme kendindeki sırrı keşfedebilmesi için gönderilen "İnsan"ın, özüne yönelirken bu zorlu yolculuğu göze alması ve bu yolculuğun kaynağının, kâinatı "Aşk'la" yaratan Allah olduğunun bilincinde olması büyük önem taşıyor.

Çağlar boyunca aşk olgusuyla şekillenen insanlık, yaşadıkları dönemde kendi varlıklarındaki "O Güzel" in sırrına erebilmeyi ve bu âlemde mânen tekâmül yolculuklarını yücelere taşıyabilmeyi başarmış nice büyük zâtın, geçmişten bugüne yansıyan ışıyla aydınlanıyor. Gönüller, onların güzellikleriyle hemhal olarak huzura eriyor. O gönüller ki, içlerinde saklı olan ziynetleri bulabilmek için mâneviyat okyanusunda dalgıç olmaları gerektiğini çok iyi biliyorlar. Bunu özenle yapabilmiş yüce gönülleri de daima hürmetle anıyorlar.

Tıpkı Anadolu topraklarını baştanbaşa Aşk'la bezeyen Yunus Emre'yi andıkları gibi...

Nerede doğmuş, hayatını nerede sürdürmüş, soyu nereden geliyormuş, mühim mi bunlar? Onun gibi şahsiyetler, şu kente veya bu bölgeye değil, tüm insanlığa armağan olarak gönderilmemişler midir?

Yunus Emre'yi gönül gözüyle görmeye çalışanlara, onun özündeki derinlikleri sezebilenlere ne mutlu!

Ölüm tarihi mi dediniz? Âşıklar için ölüm var mıdır ki, Yunus Emre için olsun.

Bu âlemdeki yolculuğunu gönüllere coşkun bir sel gibi akararak tamamlayan, ilâhi emir geldiğinde, Hakk aşkıyla dolup taşan varlığını sevgilisine sunan, çağlar ötesinden bize:

"Aşk ehli ölmez
Yerde çürümez"

diyerek gönüllerde sonsuza dek yaşayacağını hatırlatan bir yüce ruhtur o.

Kaynaklara göre 13.yüzyılın ikinci yarısıyla 14.yüzyılın başında Anadolu'da yaşamış bir Türkmen dervişidir. Âşık Yunus'tur o, Dertli Yunus'tur, Miskin Yunus'tur, Derviş Yunus'tur. Her şeyin ötesinde "Bizim Yunus"tur. Yaşadığı çağ Mevlâna, Tapduk Emre, Hacı Bektaş-ı Velî, Sarı Saltuk gibi Hakk dostlarının Anadolu topraklarına mânevi tohumlar ektikleri dönemlere rastlar.

Yunus Emre'nin hakikati ve aşkı arayış yolculuğu, buğday istemek için gittiği Hacı Bektaş-ı Velî ile başlar. Kerametleriyle bilinen bu büyük zat, kıtlık nedeniyle ne yapacağını bilemeyen ve kendisinden yardım istemek için dergâhına gelen Tanrı misafirini güler yüzle karşılar. Ona ikramlarda bulunduktan sonra derdini dinler. Yunus'a, buğday yerine nefes vermeyi teklif eder. Bu teklifi kabul etmeyen Derviş Yunus, aynı teklif yinelense de "Ben nefesi neyleyeyim, bana buğday gerek." diyerek buna razı olmaz. Bunun üzerine kendisine buğday verilir. Böylece Yunus dergâhtan ayrılır. Fakat kısa bir süre sonra hatasını anlayarak pişmanlık içinde geri döner. Hacı Bektaş-ı Velî'den kusurunu affetmesini ve ona buğday yerine nefes vermesini ister. Ancak iş işten geçmiştir artık. Dileği kabul edilmez. "O iş, şimdiden sonra olmaz. Kilidinin anahtarı artık bizde değil. Onu Tapduk Emre'ye verdik; var git nasibini ondan al." denilerek Yunus'un satırlarımıza konu olan "Aşk" yolculuğunun temeli atılmış olur. Yunus Emre daha sonra Tapduk Emre'nin kapısına varır. Kırk yıl boyunca onun dergâhına ettiği hizmet ve hocasının himmeti sayesinde, "Hiç"ten "içe" doğru yol alışlarında kendisini mânevi derinliklere ulaştıran bambaşka deneyimler yaşar. Bu sayede, olgunlaşma yolunda en büyük tuzaklardan biri olan "benlik" ve "senlik"i yok ederek, ilâhi desteğe mazhar olmuş kâmil bir insan hâline gelir.

Yunus Emre varlığının sırrını keşfetme yolculuğunda, asıl aradığının ezelden bu yana var olan ve ebediyete kadar da var olacak kâinatın sırrı "Aşk" olduğunu derin duyarlıklarla sezer. İçinden dışına taşan gönülden söyleyişlerinde, ruhunu yücelere taşıyabilecek, ona olgunluk denizinde geniş kulaçlar atılabilecek en değerli vasıtanın aşk olduğunu haykırır:

**Yunus Emre'nin
hakikati ve aşkı
arayış yolculuğu,
buğday istemek
için gittiği Hacı
Bektaş-ı Velî ile
başlar.**

"Eğer göğün yedi kat üstüne çıkmaksa niyetin
Aşktan güzel merdiven bulamazsın.
Eğer aşkı bulmaksa niyetin
Aramadan duramazsın."

O aynı zamanda, halk diliyle ifade bulan tasavvuf edebiyatının en kıymetli şairidir. Bunda kuşkusuz, Yunus'un yalnızca şiir söyleyen değil, söylediklerini âdeta kendinden geçercesine içselleştirerek hayata geçiren bir şair olmasının da büyük rolü vardır. Onu diğer şairlerden ayıran dikkate değer bir özelliktir bu. Aşk'ın dizelerdeki yolculuğu, önce Yunus'un gönlünde başlamış, aşk ateşinin tanımı söyleyişlerinin ötesine geçerek onun varlığında anlam kazanmıştır. "Hâl ehli" olabilmenin en güzel örneğidir o. Bir eren-şairdir. Saf gönüllü bir kimsenin, samimi bir kalple Hakk'a yöneldikten sonra zaaflarından, benliğinden ve beşeriyetinden sıyrılarak ilâhi bir hüviyete yükselmesinin ve sonunda Hakk'ta yok olmasının nâdide bir timsâlidir.

Yunus Emre'nin, eserlerinde Arapça ve Farsça kullanımlara yer verse de, halkın öz dili olan yaşayan Türkçeyi yoğun olarak kullanması onun önemli bir yanına dikkatimizi çekerken, aynı zamanda Anadolu'da Türk edebi dilinin yerleşmesine öncülük eden çok özel bir şair olduğunu da gösterir. O, halkın diliyle halka seslenen, onların gönül dünyasına girip orayı yurt edinen bir şairdir. Anlatım dili yalın olan şiirlerinin konularını daha çok ruh, akıl, gönül, kanaat, sevgi, öfke, haset, kibir, sabır, insan sevgisi, kardeşlik, cömertlik,

dervişlik, Allah ve Peygamber sevgisi oluşturur. Âşık Yunus'un, eserlerini hayata geçirirken mânâ denizinin derinliklerinden beslendiği gün gibi âşıkârdır. Onun şiirlerindeki derinlikler Anadolu insanını öylesine etkilemiştir ki, yüzyıllardan bu yana kendi ailelerinden biri gibi görüp benimsediği Yunus'u, Anadolu halkı en çok "Bizim Yunus" diye çağırmıştır.

Bizim Yunus'umuz, aşk ile sürdürdüğü yolculuğunda yine aşk ile söylemiştir şiirlerini. Onun gözünde ve gönlünde, yaratılmış olan ne varsa Allah'ın birer yansımasından ibarettir. Âlemin yaratılış gayesi aşktır onun için. Yüce yaratıcı kendi güzelliğini yarattığı varlıklarda seyreder. Yaratıcının bilinmek istemesi aşktır özünde; evrenin özünü aşk oluşturur. Kâinatta var olan her şey aşkın eseri olduğu ve "O Güzel" in izlerini taşıdığı için, insanı Hakk'a ulaştıracak olan sırlarla dolu yol da yine aşktan geçer. Asıl ulaşılacak istenen Hakk'a duyulan aşktır.

O öyle bir aşktır ki gönülleri yakar, kavurur; çöle döndürür önce. Gözyaşlarıyla yıkayarak arındırır. Bir gönül, Allah'ı andığı ölçüde nurlanır. Gönlünü Hakk'a dönmüş olanın içi ve dışı bu nurla dolup taşar. Yunus'un deyişiyle:

*"Hakk'a âşık olan kişi, akar gözlerinin yaşı
Pür-nur olur içi dışı, söyler Allah deyu deyu"*

Yunus Emre'de aşk kavramı, tasavvuf inancında da yer aldığı gibi "İlâhi Aşk" ve "Mecâzi Aşk" olarak karşımıza çıkar. İlâhi aşkın temelini Hakk'a duyulan yoğun sevgi oluştururken, mecâzi aşkın konusu insandır. Mecâzi aşk, ilâhi aşka ulaşabilmek için bir köprü görevini görür. Yaratılmış olan tüm varlık özünde İlâhi cevheri taşır. İşte bu nedenle, her varlığa aynı hürmetle bakabilmek ve özenle davranabilmek aşk yolcuları için çok mühimdir. Yaradan'dan ötürü yaratılanı sevmenin sırrı da budur zaten. Âşık Yunus bunu ne de güzel dile getirmiştir:

"Benim bir karıncaya ulu nazarım vardır."

Küçük bir karıncaya dahi hürmetle bakabilmenin sırrına ermek, aşk ehli için çok özel bir hâldir. Tabiatın tüm güzelliklerine: "Cümle yerde Hakk nazır, göz gerektir göresi" diyebilmek de öyle...

Yunus Emre'ye göre bu âlemde yaratılmış olan ne varsa bizi Allah'a ve Allah aşkına ulaştıracak vesilelerdir. Öte

yandan yaratılmış olanlar bu görevi üstlenirlerken, önce Allah ile insan arasında bir perde görevini görürler. Zaten bu âlemi anlamlı kılan da aslında onun perdeli oluşudur. Eğer bu durum söz konusu olmasaydı ne sır ne de aşk kalırdı. İşte bu nedenle dünya perdesinin ardındaki gerçekliği görebilme, diğer bir deyişle "Çokluk"tan "Tek"liğe doğru sürdürülen keşif yolculuğunda, "Görünen"de "Görünmeyen"i keşfetme ve özümseme gayretleri, insanı İlâhi Aşk'ın sırrına erdiren en önemli deneyimler olarak ifade edilir. Bu deneyim aşamalarını geçerek, dünya perdesinin ardındaki gerçekliği gönül gözleriyle görebilenler için, dünya artık mânasını yitirmeye başlayarak amaç yerine yalnızca araç hâline gelir. Yunus Emre için "İnsan"ın gerçek kurtuluşu ancak bu sayede gerçekleşir.

Yunus Emre'nin Yaradan'ı arayış yolculuğunda, gönlündeki aşk ateşinin onu yalnız Allah'ı değil, Allah'ın ismine mazhar olan bütün yaratılmışları da sevmeye yöneltmesi önemli bir noktaya işaret eder. Yaratılanlarda, Yaradan'ı görerek aslında her şeyin "Tek" bir varlığın tezâhürü ve tecellisi olduğunun, O'ndan başka bir şeyin zaten olmadığının bilincine varabilmesi, Yunus'un mânevi olgunluk derecesinin apaçık bir göstergesi olarak karşımıza çıkar. Buna göre, Allah ve diğer varlıklar şeklinde algılanan ikilik kavramı Yunus'ta yoktur. Onun için yalnızca Allah vardır. Bu nedenle, aşkla sürdürülen yolculuk da "O sonsuz varlık" tan yine "O sonsuz varlığa" doğrudur.

**Yunus Emre'ye
göre bu âlemde
yaratılmış olan
ne varsa bizi
Allah'a ve Allah
aşkına ulaştıracak
vesilelerdir.**

Bu yolculuğun sırrına erebilmek için, aşk duygusunun Yaradan'ın "İnsan"a en büyük lütfu olduğunu sezebilmek gerekir. Gönül, Hakk'ın tecelligâhı olduğuna göre, gönlünü terbiye ederek varlığını bu özel yolculuğa adayanlar için aşk, hem çok özel hem de kıymetinin bilinmesi gereken bir mücevherdir. Yunus'un deyişiyle:

*"İşitin ey yârenler, kıymetli nesnedir aşk
Değmelere verilmez, hürmetli nesnedir aşk"*

Âşık Yunus için insanlar kadar diğer varlıklara duyulan sevgi ve aşk da, Hakk'a ulaşma vasıtalarındandır. Her varlık özünde Allah'ın nurunu taşıdığına göre, tüm varlığı muhabbetle kucaklayarak onları gönül evine buyur edebilenler, Yaradan'ın güzelliklerini apayrı deneyimlerle kendilerine çekerler. Yunus'un söyleyişiyle:

*"Dağlar ile taşlar ile
Çağırayım Mevlâm seni
Seherlerde kuşlar ile
Çağırayım Mevlâm seni"*

diyerek anarlar, hasretini çektikleri Yaradan'ı.

Yunus Emre'ye göre Allah ilminin biricik okulu gönlüdür. Çünkü Hakk, insanın dışına değil içine bakar. Asıl zenginlik, gönülde gizlidir. Hayatı boyunca, kendisine "Şah damarından daha yakın olan Allah"ı arayan Yunus, O'nu bilme ve bulma yolculuğunda, esas olanın derûni bir yaşantı ve gönül temizliği olduğundan bahseder. Şekilden değil, gönülden ibarettir onun Aşk yolculuğu. Bunu bize:

*"Dervişlik dedikleri hırka ile taç değil
Gönlün derviş eyleyen hırkaya muhtaç değil"*

diyerek anlatır.

Yunus öyle hâller yaşar ki, onun gözünde ve gönlünde varlık da yokluk da bir olur ve anlamını yitirir. Aşkın ateşiyle yanıp tutuştuğu varlık, aynı zamanda bir teselli kaynağı olarak da dizelerine yansır:

*"Ne varlığa sevinirim ne yokluğa yerinirim
Aşkın ile avunurum bana seni gerek seni"*

Allah ile arasındaki perdeleri kaldırarak, ilâhi aşk ile gerçek varlığına kavuşan Derviş Yunus, gönülleri aydınlatan aşkı, ışığı ve sıcaklığıyla evrene hayat veren güneşe benzetirken, aşksız bir gönlü kupkuru kalmış sayarak taş ile özdeşleştirir:

*"İşitin ey yârenler aşk bir güneşe benzer
Aşkı olmayan gönül misâl-i taşa benzer"*

Burada yukarıda da bahsedilen bir noktaya özellikle dikkati çekmekte yarar vardır:

Yunus Emre'nin nezdinde aşk, yalnızca "İnsan"ın "İnsan"a duyduğu aşk değil, aynı zamanda "insan"ın Allah'ın yarattığı diğer varlıklara da duyduğu aşktır. Bu bir bakıma her varlıkta, o varlığın hayat mertebesi ölçüsünde mevcut olan esmaların tecellisiyle, âşığın Hakk'a yönelmesine vesile olan aşk anlamına da gelir.

Aşk hem dert hem de dermandır Yunus için. Bir an bile olsa aşksız kalmak, çaresizliklerin ve hüznlerin en büyüğüdür. Gönül ancak aşkla hayat bulur. Evrilir çevrilir, yanıp tutuşur, küle döner. Ancak bu sayede arınarak kendini bulabilir. Varlığını ve canını aşk yoluna adayan Yunus Emre'nin dizelerinde hayat bulur sonra:

*"Aşk-durur derdin dermanı, aşk yolunda kodum canı
Yunus Emre söyler bunu, bir dem aşksız olmayayım"*

Yunus'un hâli, her an Allah'ı arayan yüce bir gönlün hasretle yanışıdır. Öyle bir hâldir ki onunki, dünyalık benliğin yani nefsin terbiye edilişinin çok özel bir örneğidir. Aşk yolculuğunda asıl arzulananın, sadece Allah olduğunun dile gelişidir:

*"Aşkın aldı benden beni
Bana seni gerek seni
Ben yanarım dün ü günü
Bana seni gerek seni"*

Yunus Emre, Allah ile arasındaki perdeleri kaldırarak, ilâhi aşkla hakiki benliğine kavuşan yüce ruhlardan biridir. O, görünen bedeninin yalnızca bir mâbet olduğunu, o mâbedin içinde bütün insanlığın ve kâinatın sırlarını taşıdığını, bunların kaynağının da onun gönlünde aşk ateşini yakan Yaradan olduğunu derinlerden sezmiştir. Bu sezisler, zaman içinde hâlden hâle sürüklemiştir onu. Allah, Aşk'tır Yunus'a göre. Allah'a âşık bir gönül, farklı bir deyişle aslında "Aşk"a âşık olmuştur. Yunus'un yana yana söyleyişleri ise dizelere dönüşerek bugünlere ulaşmıştır:

*"Ben yürürüm yane yane
Aşk boyadı beni kane
Ne akilem ne divane
Gel gör beni aşk neyledi"*

Hayata aşkla bakabilmenin sırrını, içten ve doğal söyleyişlerinin yansıması olan şiirleri aracılığıyla günümüz insanına fısıldayan Yunus Emre, yaşadığı çağda Anadolu insanının gönlünü, Hakk ilhamıyla ve Türkçe'nin zarif ve coşkulu sesiyle şifalandırmıştır. Gönül diliyle söylediği için diğer gönüllerle dost olabilmiş ve onları etkilemiştir. İşte bu yüzden dün ve bugünün olduğu kadar geleceğin de şairidir o. Dünyada bulunma amacını "Gönüller yapmak" olarak dile getiren Yunus, gönlün Hakk'ın tecelli ettiği yer olduğunu bildiğinden, onun tüm gayreti gönülleri ihya ve imâr edebilmek için olmuştur. Yunus'un dizeleri, Allah'ın yeryüzündeki halifesi olan insana duyulan hürmetle birlikte, gönül yıkmanın Yaradan'ın katında hoş görülmediğini, asıl değerli olanın gönül yapmak olduğunu hepimize zarif şekilde hatırlatır:

*"Ben gelmedim davi için benim işim sevi için
Dost'un evi gönüllerdir, gönüller yapmaya geldim"*

Yunus Emre, hayatı boyunca duygu ve düşünce dünyasının merkezine aşkı alarak yol almış bir şairdir. Onun gezgin ve hareketli bir derviş olması, tasavvufun dinamik hayat görüşünü destekler niteliktedir. Yunus'a göre:

*"Bir siz dahi sizde bulun
Benim bende bulduğumu"*

deyişinin anlamı, "Kendinden kendine" yolculuk eden "insan"ın, özünde var olan Hakk'ı, hayat çizgisinde ona bahşedilen keşiflerle idrak edebilmesidir. Fakat bu arayışın ve aşk yolcusu olmanın temelinde, bir köşeye çekilerek, hayattan elini eteğini çekmek diye bir şey yoktur. Olması gereken "Halk içinde Hakk ile olabilmek"tir. Sonra yine, bütün ömrünü iyiyi, güzeli ve yüce olanı aramakla geçiren Yunus'un gözüyle bakabilmektir hayata:

"Ballar balını buldum, kovanım yağma olsun."

Tüm bunların yanında, Yunus Emre'nin Aşk'a yolculuğunu incelerken seyahat günleri hakkında çok az bilgiye ulaşabildiğimizi söylemek yerinde olur. Buna karşılık, onun şiirlerinden yola çıkılarak yapılan araştırmalar vasıtasıyla Hacı Bektaş-ı Velî, Tapduk Emre, Sarı Saltuk, Barak Baba ve Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî ile görüştüğü bilgisini edinebildiğimizi de belirtmeliyiz.

Satırlarımız arasında ilerlerken özellikle Mevlânâ ile Yunus Emre arasındaki yakınlığın dikkat çekici olduğunu söylemeden geçmeyelim:

*"Mevlânâ Hüdâvendigâr bize nazar kılalı
Onun görklü nazarı gönlümüz aynasıdır."*

beyiti Yunus Emre'nin, Mevlânâ'nın meclisinde de bulunduğunu anlatır. Orada yerini alan Yunus, coşkulu aşk ırmağından nasibini alırken, belli ki Mevlânâ'nın muhabbet dolu "görklü nazarı"na mazhar olmuş, bu sayede mânâ âlemlerinin derinliklerine inerek, aşk yolculuğunda önemli merhaleler katetmiştir. Onun bu hâli karşısında, Mevlânâ'nın:

*"Mânevî mertebelerin hangisine çıksam şu Türkmen
Kocası Yunus'u orada gördüm." dediği bilinmektedir.*

Dahası var elbette. Anlatıldığına göre Yunus'un da katıldığı bir Mesnevî sohbetinin ardından ona Mesnevî'yi nasıl bulduğu sorulduğunda Âşık Yunus'un:

*"Mevlânâ Hüdâvendigâr, Mesnevî'yi uzun yazmış. Biz
olsak:*

'Ete kemiğe büründüm

*Âdem oldum, göründüm' der, kısa keserdik." şeklindeki
cevabı da dilden dile dolaşan, derin anlamlar içeren
mesajlarından biridir.*

Anlaşılan o ki: Bizim Yunus'un "Aşk" yolculuğu, az sözcükle çok şeyin anlatıldığı, anlatılan ne varsa önce gönülde yaşanan ve içselleştirilerek hayata katılan deneyimlerden oluşuyor. Belki de bu yüzden halkın gözünde ve gönlünde o, derin bir hürmet ve muhabbet duyulan çok özel bir şahsiyettir. Bundan dolayı, Yunus Emre'nin çok sayıda mezarının ve makâmının olduğu söyleniyor. Elbette böyle bir durum dünya şartları düşünüldüğünde mümkün değildir. Fakat konuya mânevî açıdan bakıldığında, halk Yunus Emre'yi o kadar benimsemiş, bağrına basarak sevgiyle kucaklamıştır ki, ona gönlünde olduğu kadar toprağında da yer vermek istemiştir. Kıymetbilirliği yansıtan bu iyi niyetli davranış, özünde takdir edilecek niteliktedir. Ancak son dönemlerde bu gayretlerin asıl amacının, Yunus Emre felsefesinden uzaklaşarak âdeta bir turizm kaynağına dönüştürülmesi hüznü vericidir. Ne olursa olsun, hayatını Hakk aşkına adayan o yüce zâtın

mânevî varlığının incitilmemesi, bu konuda tıpkı nârin bir çiçeğe gösterilecek özenle davranılması büyük önem taşımaktadır. Çünkü onun gerçek mâbedi gönüllerdir.

Tüm bunlara karşılık, ne güzel ve anlamlıdır ki, Yunus Emre'nin vuslatının 700. yılına denk gelen 2021 yılı "Yunus Emre ve Türkçe Yılı" ilan edilmiştir. O, şiirlerinde yer alan öğütleri bizzat kendi nefsinde deneyimleyen, her bir deyişi gerçekte iç tecrübeleri olan, gönlünde öğütüp hâl ettiği ne varsa onları Türkçe'nin zenginlikleriyle dolu söyleyişleriyle insanlığa aktaran, "Yetmiş iki millete bir göz ile bakabilmeyi" düstur edinen bir insan-ı kâmilidir. Gönül diliyle söylemiş, gönül diliyle yazmıştır. Belki de bu yüzden, Aşk'ın titreşimleri Yunus'un gönlünden huzur verici etkilerle dünyanın dört bir yanına yayılmıştır. Beyitleri notalarla buluşmuş, Türkçeyi bilmeyenlerin dahi kulaklarından kalplerine tesir eden musıkiler en değerli kültürel miraslarımız arasına girmiştir.

"Yaratılanı Yaradan'dan ötürü sevmeyi" öğreten, "Sevelim sevillelim" diyerek dünyanın kimseye kalmayacağını bildiren, "Gelin tanış olalım, işi kolay kılalım" mesajıyla insanların hoşgörüsüyle birlik olmasını öğütleyen Yunus Emre'nin, çağımız insanına bıraktığı mânevî güzellikler sözcüklere sığmayacak kadar yoğun anlamlar içerir.

Hepimiz çok iyi biliyoruz ki, yaşadığımız yüzyıl her bakımdan gelişen ve değişen dünyaya ev sahipliği yapıyor. "Hız ve Haz çağı" olarak da adlandırılan bu çağın gerisinde kalmak elbette ki mümkün değil. Gelişen teknolojinin olanakları ihtiyaçlarımız doğrultusunda şekilleniyor. "İnsan" bu gezegende beden gözüyle görebildiği her nimete çabucak ulaşmak, isteklerini tatmin etmek, her geçen gün elindeki olanakların daha iyilerine kavuşmak için çırpınıp duruyor. Sanki bu dünyada sonsuz bir yaşamı garantilemiş gibi hayata hırsla sarılıyor. Sonuçta bu gayretleri onu, elde etmek istediği maddî nimetlere de ulaştırıyor. Buraya kadar her şey normal görünüyor. İnsan bu; dünyada yaşarken istekleri de olacak, hedefleri de. Fakat yine aynı "İnsan" telâş içinde dünyaya sarılırken kendinden, gönlünden ve ruhunun özlem duyduğu o güzelim değerlerden uzaklaştığını fark edemiyor bile. Yalnızca bedenini değil ruhunu da beslemesi gerektiği aklına dahi gelmiyor. Ne zaman ki dünyanın karmaşasından bunaldığını, içinde

bir yerlerde başka şeylere ihtiyaç duyduğunu fısıldayan bir sesin varlığını hissetmeye başlıyor, işte o zaman farklı arayışlar içine giriyor. Aradığının ne olduğunu yüzyıllar öncesinden ona hatırlatan Âşık Yunus'a kulak veriyor sonra:

"Beni bende demen bende değilim

Bir ben vardır bende benden içeri"

Böylece "İnsan", yaratılıştaki kendisine bahşedilen, fakat dünya hayatında üzeri perdelerle örtülü olduğu için bir türlü algılayamadığı bir sır olduğunun bilincine varıyor. Gönlünde bir gül bahçesinin gizlendiğini ve o bahçenin sahibinin kâinatın yaratıcısı olduğunu silkinerek fark etmeye başlıyor. Yunus'un güzergâhına yönelen "İnsan", Aşk'ın ne büyük bir cevher olduğunu da yine bu vesileyle anlıyor. Yunus Emre'nin özünde "Aşk" olan yolculuğu, günümüz insanının kâinat kitabını okuyabilmesinde ve gerçek "Güzel"le hemhal olabilmesinde çok değerli bir yol gösterici konumuna erişiyor.

Sonuç olarak denebilir ki:

Yunus'a göre ilâhî aşk, insanları toplumsal / evrensel birliğe ve düzene götürecek çok özel bir değerdir. Kâinat, Hakk'ın sevgisinin eseri olduğundan, insanlar başta olmak üzere tüm varlığı tertemiz bir kalple sevebilme ve zaman içinde her birine aşkla bakabilme bilincine erdiğimizde, dünya bambaşka bir yer hâlini alacaktır. Sevgi ve ilâhî aşkın ateşiyle yanan gönüller olgunlaştıklarında, olumsuz duygular yerlerini

**Ne olursa olsun,
hayatını Hakk aşkına
adayan o yüce zâtın
mânevî varlığının
incitilmemesi, bu konuda
tıpkı nârin bir çiçeğe
gösterilecek özenle
davranılması büyük
önem taşımaktadır.**

merhamet, hoşgörü, şefkat, ümit gibi olumlu duygulara bırakacaktır. Bu değerlerle dolup taşan gönüller ise, içlerindeki aydınlığı etraflarına ısıtırlarla saçacaklardır. Onlar özlerinde var olan sevgiyi kavradıktan sonra, yönlerini kendi dışlarına çevirerek sevgilerini diğer varlıklara ve sonunda bu sevginin kaynağı olan Hakk'a yönelteceklerdir.

Yunus Emre Allah'ın boyası ile boyanmış, hayatını gönül bahçesindeki binbir renkli çiçekle bezemiş Hakk dostlarından biridir. Onun gönlü, aynı zamanda derin okyanuslara benzer. O okyanustan bir damla alabilmek umuduyla yola çıkan kalemimizin, Yunus'un penceresinden "Aşk"ı yazması da yine "O Güzel" in izniyledir.

Âşık Yunus'a hürmet ve muhabbetle yazılan satırlarımızın sonunda, gönülden temennimizin yansımadır bu dua:

Bakışımız, düşüncemiz, işimiz, yol alışımız daima Aşk'la olsun. İnsanlık Aşk'la yoğrulsun.

KAYNAKÇA

Araz, Nezihe: Anadolu Evliyalari, Milliyet Yayınları, İstanbul

Özçelik, Mustafa: Bizim Yunus, Nar Yayınları, İstanbul 2016

Koç, Emel: "Yunus Emre Düşüncesinde Aşk ve Eğitim" Başlıklı Yazı, Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Derneği, Ankara 2003

Tandoğan, Sabri: Gönül Sohbetleri, Cilt 1, 2.Baskı, Ankara 2003

*Yunus Emre Allah'ın boyası
ile boyanmış, hayatını gönül
bahçesindeki binbir renkli çiçekle
bezemiş Hakk dostlarından biridir.
Onun gönlü, aynı zamanda derin
okyanuslara benzer. O okyanustan
bir damla alabilmek umuduyla
yola çıkan kalemimizin, Yunus'un
penceresinden "Aşk"ı yazması da
yine "O Güzel" in izniyledir.*

BANA SENİ GEREK SENİ

Aşkın aldı benden beni,
Bana seni gerek seni
Ben yanarım dün ü günü,
Bana seni gerek seni

Ne varlığa sevinirim,
Ne yokluğa yerinirim
Aşkın ile avunurum,
Bana seni gerek seni

Aşkın âşıkları öldürür,
Aşk denizine daldırır
Tecelli ile doldurur,
Bana seni gerek seni

Aşkın şarabından içem,
Mecnun olup dağa düşem
Sensin dün ü gün endişem,
Bana seni gerek seni

Sofilere sohbet gerek,
Ahilere Ahret gerek
Mecnunlara Leyli gerek,
Bana seni gerek seni

Eğer beni öldüreler,
Külüm göke savurular
Toprağım anda çağıra,
Bana seni gerek seni

Cennet Cennet dedikleri
Birkaç köşkle birkaç huri
İsteyene ver sen anı,
Bana seni gerek seni

Yunus dürür benim adım,
Gün geçtikçe artar odum
İki cihanda maksudum,
Bana seni gerek seni

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ

'BİZİM YUNUS' AYNASINDAN BAKMAK

■ Mustafa IŞIK

Yunus Emre, Anadolu halkında maneviyat duygusu oluşmasını sağlayan kişilerden biridir. Düşüncelerinde genel olarak İslam dinini örnek aldığından dolayı, insanlığa bakışı eşittir. Hiç bir insanı birbirinden ayırmaz ve üstün görmez.

Tarihî kişiliği menkıbelerle iç içe giren Yunus Emre, tasavvuf edebiyatı sahasında kendine has tarzın sahibi büyüğümüzdür. Yunus Emre adının, kültürümüzü tanıyıp seven herkes için mutlaka bir karşılığı vardır. Şiirlerinde, her devrin okuyucusu ya da dinleyicisi kendini etkileyecek bir husus bulmuştur ve bulmaya devam edecektir.

Günümüz şair ve yazarların bakışıyla Yunus'u anlamaya gayretimizde eksik kalan hususların başında kendimizi arama gayretimizin yarım kalmışlığı söz konusudur. Belki de Yunus'u çağdaşlarından ayıran ve her çağa hitap eden bir ses haline getiren sırlardan biri de ondaki edebiyat kaygısı ve edep kaygısı arasındaki ince çizgideki duruşuydu. Bu duruş bugünkü kalemlerinin çoğunun da sahip olması gereken ve özlediğimiz bir hassasiyettir.

Modern edebiyatın imgeci tutkusu, gelenek ve görenekten azade çabası söylemin kuru kalmasına, heyecan ve aşkın söyleyişin derinliğini kaybetmesine, üslûbun akıcılığını yitirmesine neden olmaktadır. Yunus'ta bu hususlar tamamına ulaştığı için; insanlığı ilâhî aşka, kardeşliğe, merhamet ve şefkate davet edişi ve insan olmanın, kendini bilmenin, Hakk'a ulaşmanın yollarını anlatması her asır muhatabında

karşılık bulmuştur.

O, inanç ve ilime beslenen kendine has üslûbuyla söylemiş olduğu şiirlerinde, varlık, bilgi, aşk, ahlâk ve insanla ilgili felsefî görüşler ileri sürmüştür. Onu anlama gayretiyle çıkılan yolculukta heybemizde bu mücevherattan hazineler bulundurmamız lazım ki gönlümüzü mutmain kılabilelim

ve o munis, teslim gönle doğru yol alamsını sağlayabilelim. Halkın ve Hakkın şairi/ yazarı olmayı başardığımız vakit Yunus'u da anlama yolunda yolcu olmayı hak etmişiz demektir.

Yunus Emre'nin her zaman okunup anlaşılmasında Türkçeyi güzel kullanmasının büyük rolü vardır. Tasavvuf ağırlıklı, yükte hafif bahada ağır sözler sarf etmesine rağmen o, "Yaratılanı sevdik, yaratanı otürü" diyerek hoşgörüsüyle her asırda her gönle dokunmayı başarabilmiştir. Bilimi,

sanata, edebiyatı amaç edinmediği için ve kendisini dünyanın merkezi sanmayıp hakkı dillendiren kalemi ve kelamıyla üstünlük taslamadığı için gönüllere taht kurmuştur.

Yunus Emre, milletimizin değerlerini, görüşlerini yansıtan büyük bir sanatçıdır. Geçmişteki kültürümüzün izleri

görülür sedasında. Yunus'ta halk zevkine yakınlık ve derin bir lirizm görülür. Bu nedenle, halkın içinde yüzyıllar boyunca yaşaya gelmiştir. Her şeyden önce Yunus, sözün gücünü, kudretini çok iyi kavramıştır. Vicdan sahibi olmanın önemini, kardeşliği, mütevazı olmayı, tüm Anadolu'yu gezerek insanlara anlatmış, onları iyi şekilde etkilemiş, halkını doğru yola yönlendirerek onlara toplumsal bir hizmette bulunmuştur. Bu örnek hassasiyetler günümüz şair ve yazarlar için de çokça ihtiyaç duyulan gerçekliklerdir.

Kültürümüzün değerli yapıtaşlarından. Yasadığı devrin değil, çağımız ve gelecek yüzyılların da ışık kaynağıdır. Sonsuz sevgisinden kaynaklanan fikirleri, dünya üzerinde insanlık var oldukça değerini koruyacaktır. Günümüzde ne -izm'ler, ne çağdaş kafalar, ne de onun silahşorluğunu yapan kalem bu değeri asla gerektiği gibi anlayamayacaklar ve anlatamayacaklardır.

Yunus Emre, Anadolu halkında maneviyat duygusu oluşmasını sağlayan kişilerden biridir. Düşüncelerinde genel olarak İslam dinini örnek aldığından dolayı, insanlığa bakışı eşittir. Hiç bir insanı birbirinden ayırmaz ve üstün görmez. Yunus'a göre her insan eşittir ve aynı haklara sahiptir. Bizler de ehli kal olarak bu temel dinamiklerle söz kalelerimizi temellendirmeliyiz. Zamanı geldiğinde bunun da ötesine geçerek kal'dan sıyrılıp hal'dan anlayan bir esvaba bürünebilmeliyiz.

“Sorun bakalım, buğday mı ister, himmet mi?” sorusunu kendimize de sormuş kabul ederek bu yüce söyleme gönlümüzü muhatap kılacak esenliğe sahip olmalıyız. Yunus Emre'ye “Bizim Yunus” aynasından bakıp istifade etmenin gayreti içinde olmalıyız.

SANA İBRET GEREK İSE

*Sana ibret gerek ise
Gel göresin bu sinleri
Ger taş isen eriyessin
Bakıp göricek bunları*

*Şunlar ki çoktur malları
Gör nice oldu halleri
Son ucu bir gömlek imiş
Onun da yoktur yenleri*

*Kani mülke benim diyen
Köşk ü saray beğenmeyen
Şimdi bir evde yatarlar
Taşlar olmuş üstünleri*

*Bunlar eve girmeyeler
Zühd ü taat kılmayalar
Ol beyliği bulmayalar
Zira geçti devranları*

*Kani ol şirin sözlüler
Kani ol güneş yüzlüler
Şöyle gaib olmuş bunlar
Hiç belirmez nişanları*

*Bunlar bir vakt beyler idi
Kapıcılar korlar idi
Gel şimdi gör bilmeyesin
Mey kangıdır ya kulları*

*Ne kapı vardır giresi
Ne nimet vardır yiyesi
Ne ışık vardır göresi
Dün olmuşdürür günleri*

*Bir gün senin dahi Yunus
Benim dediklerin kala
Seni dahi böyle ede
Nitekim etti bunları*

ÂŞIKLAR ÖLMEZ

■ Mehmet PEKTAŞ

Yunus'un insanları ölüm gerçeği ve hayatın geçiciliği konusunda bilinçlendirmek için kullandığı diğer bir teknik tabiatın örnekler vermektir. Rengârenk çiçeklerin Hakk'a doğru gittiğini anlatan Yunus, her bir çiçeğin, Hakk'a niyazda bulunduğunu, her kuşun Hakk'ı zikrettiğini söyler.

Varlık âlemine aşk gözüyle bakan Yunus Emre ölümü ve ölüm sonrasını bu bakış açısıyla yorumlar. Yunus'un aşk yolculuğu sırasında iç dünyasıyla birlikte ölüm karşısındaki tavrının da üç merhale halinde tekâmül ettiği görülür. Menkabevi hayatına göre Yunus, kırk yıllık bir çileden sonra Tabduk Emre'nin "Yünus, vakit geldi, o hazinenin kilidini açtık, nasibini aldın, hünkârın nefesi yetiştii, sen söyle!" demesiyle şiire başlar. Yunus divanındaki ölüm dair şiirler, onun manevi yolculuğa çıkmadan önce de şiirle meşgul olduğunu ve seyr ü süluku boyunca şiirle ilgisini sürdürdüğünü düşündürür.

İlk merhale, Yunus'un gönül yolculuğuna çıkmadan önceki döneminden veya tasavvufi yeni yeni tanıştığı yıllardan izler taşır. Bu şiirlerde kendisine istikamet çizememiş bir insanın arayışları göze çarpar. "çigidük bişdük el-hamdüli'llâh" diyen Yunus, bu dönemde henüz çığdır ve dünya kokmaktadır. Ölüm konusunda beşeri korkular taşır. Azrail'e, canını kolay verememekten, kabrinin yılan, akrep yuvasına dönmesinden korkar; Münker-Nekir'in sorularına cevap verememekten, Allah'ın rızasını kazanamamaktan, Peygamber'in şefaatine nail olamamaktan endişe duyar:

'Aceb bu benüm cânım âzâd ola mı yâ Rab
Yohsa yidi Tamu'da yana kala mı yâ Rab (15/1)¹

Her doğanın öldüğüne şahit olan Yunus, ölümü her hatırlanışında ağlanacak bir durum olarak görür. Kendi ölümünü düşünerek yavaş yavaş bu gerçekle yüzleşmeye başlar. Kefenlenip tabuta konulduğunu, selasının verildiğini, eşinin dostunun cenaze için toplandığını, musallaya yatırılıp namazının kıldığını hayal eder. Ona mezara kadar eşlik eden yoldaşları, güle güle evlerine dönerler ve Yunus, amelleri ile baş başa kalır. Ölümü andıkça içi yanan, özü göynüyen Yunus, bu

dönemde çaresizlik içerisinde görünür. Günahlarından pişmanlık duyarak, acziyetini dile getirir ve Allah'a sığınır:

Ulu ulu günâhlarum yüz komadı
bana Çalap
Hiç kimse çâre kılmadı
döndüm yine sana Çalap
(16/1)

İkinci merhalede Yunus, hayatın mahiyetini idrak etmeye başlar. Dünyanın gelip geçici, ölümünse kaçınılmaz olduğunu kavrar. Ömrü, yel esmesi gibi, göz açıp kapama gibi kısa bir andan ibaret olarak görür. Hal böyle olunca hayatın ve ölümün mahiyeti değişir. Ölüm çeşitli benzetmeler kullanılarak tatlı bir dille anlatılır. Kafesten kuşun uçuşması, misafirlikten vatana doğru sefer, öze, asla dönüş olarak ifade edilir. Bu merhalede 'âşık' olmanın önemine dikkat çekilir. Yeri geldikçe Bezm-i Elest'e telmihte bulunan Yunus, orada aşk şarabını içtiğini ve ezelden beri âşık olduğunu vurgular. Canı verenin de alanın da Allah olduğu bilincinden hareketle ölümü doğal bir olay olarak görür. Ölümle birlikte sonsuz bir âleme geçeceğini ve Allah'a döneceğini bilir. Hakk'a tam bir teslimiyet içerisinde bulunur:

Fânî dünyeden geçerüz bâkî mülkine göçerüz
Armagan gerekdür dosta yüklü yükin dutsun dimiş
(122/3)

¹ Yazıda kullanılan beyitler şu kitaptan alınmıştır: Mustafa Tatcı "Yünus Emre Divânı", Akçağ Yay., Ankara, 1998.

Yunus'un ölümü 'ilme'l-yakin' kavradığı bu süreç "çiğ iken bişme" evresini teşkil eder. Bireysel endişelerden sıyrılan ve ölüm korkusunu bertaraf eden âşık, toplumsal bir sorumlulukla hareket etmeye başlar. İnsanlara öğüt vererek onları ölüm gerçeğiyle yüzleştirmeye, onları gaflet uykusundan uyandırmaya ve doğru yola sevk etmeye çalışır. Bir hayal âleminde ibaret olan dünyaya meyledenin pişman olacağını söyler. İlk merhalede düşündükçe ürperdiği cenaze merasimini irşat tekniği olarak gaflette olan insanları uyarmak için anlatır. Mezarda herkesin kendi ameliyle baş başa kalacağını, ameli olmayanların ateşten şarap içeceklerini söyler. Vakit varken hayır işlemenin gerekliliğinden bahseder, cehennemden kurtuluş çaresi olarak gördüğü namazın önemine dikkat çeker:

*Bir gün ola bu dünyâyı âhirete deşşüresin
Dün ü günü kılğıl tâ'at ayak uzadup yatmağıl
(159/3)*

Yunus'un insanları ölüm gerçeği ve hayatın geçiciliği konusunda bilinçlendirmek için kullandığı diğer bir teknik tabiatın örnekler vermektir. Rengârenk çiçeklerin Hakk'a doğru gittiğini anlatan Yunus, her bir çiçeğin, Hakk'a niyazda bulunduğunu, her kuşun Hakk'ı zikrettiğini söyler. Günden güne rengi dönen ve toprağa dökülen çiçekleri insanlara ibret olarak sunar. İnsanların gaflet uykusundan uyanmalarını ister. Yunus her ne kadar ölümle ilgili kaygılardan ve korkulardan kurtulmuş olsa da, gök ekinin biçilmesine benzettiği "yiğid iken ölenlere" üzülmekten kendisini alamaz.

Üçüncü merhalede Yunus, bütün nefsanî arzulardan sıyrılmış, beşerî kaygılardan kurtulmuştur. Benliğini Allah'ın varlığı ve birliğinde tamamıyla yok etmiş, fenaillaha ermiştir. Kendisini bir an olsun Allah'tan ayrı düşünmez. Dursa, onunla durur, baksa onunla bakar, her nereye yürüse yönü Allah'a doğrudur. Yunus, artık ölümü hakka'l-yakin idrak etmiştir. Bu merhalede can Allah aşkı karşısında basit bir nesneye dönüşür. Âşık canını bir değil bin defa vermek ister:

*Cercis'leyin ol dost beni yitmiş kez öldürürise
Bin kez dahı ölürişem yüz bin kez ilerü gelem (182/3)*

Son merhalede baştan ayağa aşktan ibaret bir varlık haline gelen Yunus, dünya ve ahiret kaygısı taşıyanları âşık olarak görmez. O, gönlünü aşkla öylesine doldurmuştur ki artık orada cennet arzusuna ve cehennem kaygısına bile yer yoktur. Onun için tek bir gerçek vardır o da Allah. Allah'tan başka her şey masivadır.

*‘Âşık mı diyem ben ana Tanrı'nun uçmağın seve
Uçmak dahı tuzagımış mü'min cânların tutmağâ (1/4)*

Aklını, fikrini gönlünü yüceler yücesine teslim eden, benlikten geçip birliğe eren âşık için tüm varlık âlemi gibi cennet de Allah ile anlam kazanır. Âşık, ilahi varlığın olmadığı cenneti bile istemez:

*Sensin benüm cânım cânı sensüz karârım yok durur
Uçmak'da sen olmazısan va'llâh nazarım yok durur (52/1)*

Tanrı'dan başka her şeye gönlünü kapayan, Yunus'un bazı ifadeleri cennetin kötülenmesi ve basitleştirilmesi olarak anlaşılabilir. Burada âşık, cennet arzusunun, Tanrı aşkının önüne geçmesine karşıdır. Bu ikisi arasında kıyaslama yaptığında cennet âşkın gözünde değersizleşir. Bu açıdan bakıldığında asıl amacın Allah aşkının büyüklüğünü ve derinliğini ifade etmek olduğu görülür:

*Seni gördüm güneş gibi Cennet bana zindân gibi
Cennet'üne zâhidün ko Uçmak'da arzûm yok durur (52/6)*

Âşık, cennete girme isteğinin Tanrı sevgisinin önüne geçmesine tahammül edemez. Cennet, ilahi aşka ermeye çalışanları avlayan bir tuzaktır. Yunus, cennet ve cehennemden geçerek bu tuzaktan kurtulur:

*Tutulmadı Yunus cânı geçdi Tamu'dan Uçmak'dan
Yola düşüp dosta gider gine aslın ulaşmağâ (1/11)*

Yunus'a göre aşk boyasıyla boyanan gerçek âşıklar, ölümsüz olurlar. Çünkü onlar ölmeye önce ölme sırrına ermişler, nefislerini yenmişler ve dünyalarını terk etmişlerdir

*Kevser havzına talanlar ölmezdin öndin ölenler
Nefsini düşmân bilenler konar Tûbâ dallarına (345/6)*

Ölmeye önce ölen gerçek âşıklar, benliklerini Allah'ın birliğinde yok edip vuslata ererler. Artık onlar için ölüm yoktur. Fani olan bedenleri ölse de can baki kalır, zira can ilahidir:

*‘Âşık öldi diyü sala virürler
Ölen hayvân durur ‘âşıklar ölmez (113/8)*

TÜM ZAMANLARIN EN BÜYÜK OZANI YUNUS EMRE

■ Mehmet TATLISU

Yunus Emre bütün eserlerinde, evrensel alanda “insan”ı, en ince nüanslarıyla ve eşsiz bir edebi üslupla anlatmaktadır.

Bu başlık abartılı bulunabilir. Herkesin onaylayıp, tasdik etmesini de beklemiyorum. Ancak, Yunus şiirleri üzerinde gerçekten kafa yorup, derinlemesine düşünce sahibi olan, özellikle de şiirden anlayan insanların bana hak vereceklerine inanıyorum.

Yunus Emre bütün eserlerinde, evrensel alanda “insan”ı, en ince nüanslarıyla ve eşsiz bir edebi üslupla anlatmaktadır. Onu, sadece bizim edebiyatımızı değil, bütünüyle Dünya Edebiyatının da en büyük şairi olarak selamlıyorum.

Çalışmalarımın amacı; meraklı okuyucularla; genellikle lise ve üniversite çağındaki gençlerimizi bilgilendirerek edebiyatı sevdirmek olduğu için diğer yazılarda olduğu gibi, sanatkarlar hakkında yeni fikirler ortaya atarak akılları karıştırmak değil; erbabınca bilinenleri gündeme getirmek, hakkında yazılmaktan ibarettir. Yani tamamıyla bilgilendirmek amaçlıdır.

Yunus Emre’nin aydınlar katında ilgi görmesi Milli Edebiyat dönemine rastlanmaktadır. Fuat Köprülü’nün 1918 yılında yayımlanan “Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar” adlı çok kıymetli eserinden itibaren, Yunus Emre aydınlarımızın sürekli olarak alakasını çekmiştir. Zamanımızda ise o, yalnız ülkemizde değil, ülkemiz dışında büyük bir hayranlık ve ilgi ile izlenmektedir.

Hayatı

Yunus Emre’nin hayatı hakkındaki bilgilerimiz kesin olmayıp, din ve tasavvuf büyüklerinin rivayetlerinden

oluşan menkıbelere dayanmaktadır. Onunla ilgili bilinen yegâne tarih, Hicri: 707, Miladi 1307’dir. RİSALETÜNNUSHİYYE adlı mesnevinin sonlarında şu beyite yer vermiştir.

*Söze tarih yedi yüz yedi idi,
Yunus cânı bu yoldan fidi idi.*

Bu dizelerden, anılan mesnevinin 1307 tarihinde yayınlandığını anlıyoruz. İstanbul Beyazıt Devlet Kitaplığında bulunan 7912 numarada kayıtlı bir mecmuada: “Vefatı Yunus Emre, sene 720, müddet-i ömr 82” yazmaktadır. Yunus Emre üzerinde önemli çalışmaları olan Faruk Kadri Timurtaş ile Nihat Sami Banarlı, 1240-1320 tarihlerinde Yunus’un doğumu ölüm tarihleri olarak kabul etmektedirler. Bu tarihler elbette ki kesin olmayıp, tahminden ibarettir.

Yunus’un iki defa evlendiği, bu evliliklerden iki çocuğunun olduğu, Konya, Şam ve Azerbeycan’ı dolaştığı şiirlerinden anlaşıyor. Âşık Çelebi, Rıza Tevfik, Bursalı Mehmet Tahir, Hüseyin Vassaf gibi araştırmacılar, şairin okuma yazma bilmediğini, medrese eğitiminden geçmediğini İsmail Hakkı Bursevi, Abdülbaki Gölpınarlı ve Faruk Kadri Timurtaş araştırmacılar ise Yunus’un çok iyi bir medrese eğitimi almış olduğunu ileri sürmektedir. Yunus ümmiliğini Hz. Peygamberden kinaye bir ümmilik kabul edenler de vardır. Aslında Yunus, ümmi olmadığını düşündürecek kadar ilim sahibidir. Onun ilmi ilahi aşk ve güzel ahlakla elde edinmiş bir ilimdir.

Menkıbelerin Anlattığı Yunus

Hakkında anlatılan menkıbe ve şiirlerden anlaşıldığına göre Yunus Emre, tasavvuf yoluna girmeden önce güçlü bir medrese öğrenimi görerek yetişti. Yunus Emre'nin menkıbevi hayatı da Hacı Bektaşî Veli "velayetnamesine" dayanmaktadır. Buradaki rivayetlerden birine göre Yunus Emre, Hacı Bektaşî Veli'nin huzuruna çıkar ve:

"Ben bir fakir kişiyim, bu yıl ekinimden nasip alamadım. Ümittir ki bu yemişi (alıç) alıp, buğday verirsiniz." der.

Birkaç gün bekledikten sonra Yunus'un ayrılacağı Hacı Bektaş'a haber verilir. O da:

"Sorun bakalım buğday mı ister, nefes mi?" der.

Yunus'un buğday cevabı bildirilince, Hacı Bektaş-ı Veli:

"Varın söyleyin alıcın her tanesi için bir nefes verelim." buyurur.

Cevaben Yunus Emre:

"Ehlim var, nefes karın doyurmaz. Lütuf ederse buğday versinler." der.

Hacı Bektaş-ı Veli bu defa:

"Alıcın her çekirdeğine on nefes verelim." dese de o kabul etmez kendisine istediği kadar buğday verilir.

Yunus Emre yolda buğdaylarıyla giderken:

"Koca Hacı Bektaş bana nasip sundu, alıcın her çekirdeğine karşı on nefes verdi. Ben ne yaptım... Buğday sayılı günde tükenir. Nefes bir ömür yeter, ola ki himmet eder, nasibi verilir."

Diyerek, geri dönüp tekrar dergâha varıp, halini arz eder. Hacı Bektaş-ı istediği haber verilince.

"Bundan sonra olmaz, biz onun kilidini Tabduk Emre ye verdik" der.

Yunus Emre bunun üzerine Tabduk Emre'ye gider. Tabduk Emre:

"Hoş geldin, halin bize arz olundu. Hizmet et, emek ver, nasibini al." buyurdu.

Bunun üzerine Yunus Emre Tabduk dergâhına kırk yıl odun taşıdı. Bu kırk yıl boyunca, Yunus Emre'deki yetenek tasavvufî eğitim yoluyla işlenir. Teslimiyeti, samimi hizmetleri sonucu olgunluk mertebesine erer.

"Tabduk'un tapusunda
Kul olduk kapısında
Yunus miskin çığ idik
Piştik elhamdülillah"

Daha sonra şiirleriyle halkı irşat etmek üzere yeniden gurbete çıkar.

Yunus Emre İslam coğrafyasına ait birçok bölgeye dolaştı. Çağdaş büyük mutasavvıf Mevlana Celâleddin ile görüşüp onu şiirlerinde sevgi ve saygıyla anar.

"Mevlana meclisinde saz ile işret oldu." dizesinde onun sofrasında bulunduğunu belirtir.

"Mevlana Hüdavendigar bize nazar kılalı
Onun görklü nazarı gönlümüz aynısıdır."

Bu dizeler onun Mevlana hasretiyle birebir görüştüğünün delilidir.

O, dünya yolculuğunu, doğduğu yer olarak tahmin edilen Eskişehir civarında Porsuk Çayının Sakarya'ya döküldüğü Sarıköy'e dönerek tamamladı.

Anadolu'nun birçok köyünde ona ait mezarların olması, şaire duyulan büyük sevginin göstergesidir.

Şiirimize ve Düşünce Dünyamıza Etkileri

Kendisinden sonra gelen sayısız düşünce adamını derinden etkileyen şiirleri bugün de en az aydınlar kadar halk arasında da dillerden düşmeyen Yunus Emre, yukarıda da söylediğimiz gibi sadece Türkçenin değil bütün dünya edebiyatının da en büyük şairidir. O, şiirlerinde kullandığı süsten, gösterişten uzak, temiz bir Türkçe ile şiirimizin en yalın ve berrak kaynaklarından birini oluşturdu. Allah ve insan sevgisini, dostluğu, kardeşliği, merhamet ve yardımlaşmayı öğütleyen İslam tasavvufundan kaynaklanan ve güçlü bir lirizmle beslediği şiirleri yüz yılları aşmış geldi. Bazı şiirlerinde aruzu, büyük çoğunlukla hece ölçüsünü kullanan Yunus Emre'nin divanında üç yüzün üstünde ilahi ve nefes toplanmıştır. Şiirlerinde kusursuz bir kafiye yapısı olup, hemen hemen tamamı liriktir.

Yunus Emre, bir ozan yahut bir saz şairi değil, dini tasavvufi Türk edebiyatı alanında kendine özgü bir tarzın temsilcisidir. Kur'an ve sünnet esaslarından hareketle bütün insanlığı zikre ve kardeşliğe davet eden şair, şiirlerinde ölüm, fanilik, gurbet ve dervişlik konularını işledi. Yine de onun şiirlerinde en çok işlediği konu ilahi aşktır.

Gönlüm düştü bu sevdaya
Gel gör beni aşk neyledi
Başımı verdim kavgaya
Gel gör beni aşk neyledi

Yunus'a göre aşk makamı yüce bir makamdır. Vahdeti vücut (varlığın birliği) düşüncesine sahip olan şair, evrendeki her zerrenin Allah'ın isim ve sıfatlarının birer tecellisi olduğunu ve onun adını kendi diliyle söylediğine inanır. Aşk insanı olgunlaştırır, korkulardan kurtarır. Nefsi etkisiz hale getirerek ötelere âlemine uçmayı sağlar. Yunus Emre ne dünya, ne de ahiret hesabındadır. Ahiret ile doludur. İlahi aşktan sonra Yunus Emre'nin düşüncesinde en köklü yere sahip olan fikir, ölüm fikridir. Şaire göre ölüm "sevgiliye kavuşmaktan başka bir şey değildir."

Bir garip ölmüş diyeler
Üç günden sonra duyalar
Soğuk su ile yuyalar
Şöyle garip bencileyin

Yunus, "gözü yaşlı, bağıryanık" bir derviş, bir aşk adamıdır. O, gerek aydın olarak, gerekse ozan olarak örnektir. Milli olanla evrensel olan kişiliğinde ve şiirlerinde birleştirmiştir.

Onlar çağlar boyunca yaşatıp ölümsüz kılan Türkçeyi kullanmadaki ustalığıdır. O halkın içinden yetişmiş fakat halktan hiç kopmamış gerçek bir münevver sanatkârdır.

Şiirin piri, Türk Dilinin en yüce ozanı Yunus Emre'yi rahmetle anıyorum. Mekânı cennet olsun.

Anadolu'nun
birçok köyünde
ona ait mezarların
olması, şaire
duyulan
büyük sevginin
göstergesidir.

İLİM İLİM BİLMEKTİR

İlim ilim bilmektir,
İlim kendin bilmektir,
Sen kendini bilmezsin,
Ya nice okumaktır?

Okumaktan mana ne,
Kişi Hakkı bilmektir,
Çün okudun bilmezsin,
Ha bir kuru emektir.

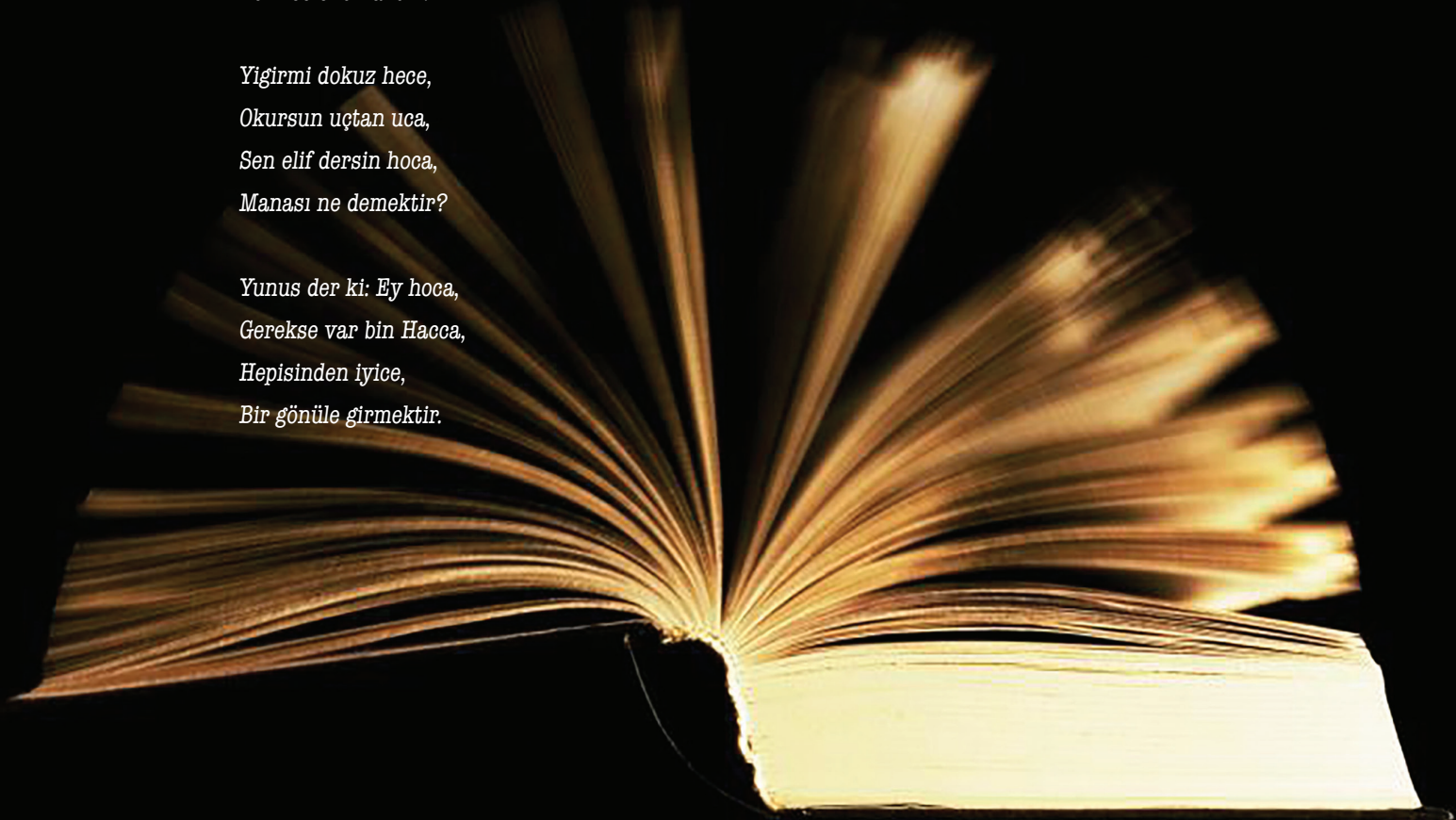
Okudum bildim deme,
Çok taat kıldım deme,
Eri hak bilmez isen,
Abes yere yelmektir.

Dört kitabın manası
Bellidir bir elifte,
Sen elifi bilmezsin,
Bu nice okumaktır?

Yigirmi dokuz hece,
Okursun uçtan uca,
Sen elif dersin hoca,
Manası ne demektir?

Yunus der ki: Ey hoca,
Gerekse var bin Hacca,
Hepisinden iyice,
Bir gönüle girmektir.

فهم من فهم
فهم من فهم
فهم من فهم
فهم من فهم

YUNUS BUNDAN BERÎDİR

■ Ali BAL

*Türkçe unutulsa onu kurtarmaya Yunus'un divanı yeter!
Yeter ki Yunus'u "hümanist" kalıplara hapsetmeyelim zira
Yunus bundan berîdir!*

2021 yılı UNESCO tarafından "Yunus Emre ve Türkçe Yılı" yılı ilan edildi. Bunu sevinçle karşıladık. Güzel. Devletin zirvesi bir genelge ile 2021 yılının adına uygun bir biçimde anılması yönünde talimat verdi. Bu da güzel. Buna da diyecek bir sözümüz yok. Yunus ile başlayan her söze de diyeceğimiz yok. Herkesin dilinde Yunus Emre'nin oluşuna da bir diyeceğimiz yok. Yunus Emre'nin konuşulması, gündemde tutulması buna da eyvallah! Peki, sorun ne?

Efendim, sorun bu soruda aslında. Bir yerde sorun görünemiyorsa en büyük sorun budur. Gelelim konuya. Ülkemizde kültür ve sanatın çoğu kez el yordamıyla ve amatörce yürütüldüğünü görüyoruz. Maalesef yakındığımız, mustarip olduğumuz konularda da işin ehlini görmezden geliyoruz. Bunun sebebi günübürlük politikalarıdır ve günü kurtarmaktır. Kültür asla piyasa işi gibi görülemez. Piyasada geçerli akçe neyse bütün yönelimler onadır. Ne yazık ki üzümlere ifade ediyoruz, kültür ve sanat konularında ülkemizde böyle bir yönelim vardır. Yukarıdan aşağıya günü kurtarmak bürokraside uygulanan bir yöntemdir. Çoğu kez de "yapmadınız, etmediniz" dedirtmemek için alelade yürütülen ve tribünlere gösterilen şaşaalı, büyük bütçeli işler bizde kültür ve sanat olarak sunulmaya, yutturulmaya çalışılmıştır.

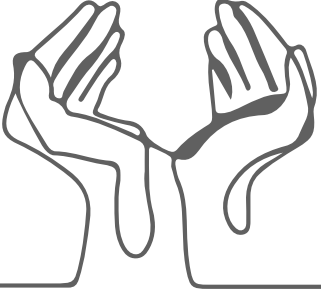
Yunus'un UNESCO tarafından kabul edilmesi elbette ülkemizin bir hamlesiyedir. Vesile olanları tebrik etmek borcumuzdur. Ancak Yunus Emre, UNESCO tarafından görüldü diye kıymeti bilinecek bir hak ehli ve düşünür

değildir. Yunus Emre kimdir, ne söylemiştir? Aslında bu soruların cevabı bellidir. Bu sorulara cevap aramak için neşredilen her şey tekrardan ibarettir. Yunus Emre ne söylememiştir, kim değildir? Bilinmesi gereken konu budur aslında. Ne var ki biz ezberi ve tekrarı seviyoruz. Yunus'u diline dolayanlar maalesef onu kendilerine kalkan yapmışlardır. Yunus söyler dilimiz ama kalbimiz başka der.

Türkiye'de dini alan her zaman suiistimale açıktır. İnanç turizmi diye de bir şey çıkardık. İşin esası ve özü yerine, görünen ile meşgul olmak hem kolay hem de maddi getirisi olan bir hareket. Emek olmadan mevzi kazanmak. Toplumda manevra kabiliyeti yüksek, ağız laf yapan ve çeşitli unsurları da arkasına alan tiplerin her kutsalı metalaştırması kaçınılmaz oldu. Yunus Emre'yi "meta" hâline getirerek, onun "Yunus diye görünmek" istemeyeceği yerlerde göstermeye çalışmak piyasa işidir. Yunus Emre'nin divanlarının nüsha farklılıklarını okumadan, külliyatını bilmeden, metinlerinin şerhine hâkim olmadan onu konuşmak haksızlıktır. Peki, kime haksızlıktır? En başta Yunus'a haksızlıktır. Yunus'u var eden irfan ehline haksızlıktır. Bin yıllık değerlere haksızlıktır. Yapmayın, etmeyin!

Yunus Emre, "hümanist" imiş. Bizim lügatimizde Yunus'un evsafını gösterecek kelime mi kalmadı? Yunus'u var eden Türkçeye ne oldu da onu anlatmak için Batı'nın kavramlarıyla konuşuyoruz. Öyle ya, aydın görüntüsü vermek ama asla aydın olamamak. Şimdi şunu da dersiniz,

efendim, evrensel olmak lazım.
Millî ve yerli olmadan evrensel
olmak! Zemin çatlamış,
yerinden oynamış ama sen bu
zemine bir yapı inşa etmek
istiyorsun. Hem de evrensell!
Gölünecek bir tarafı bile
yok. Ancak acınacak hâldir
bu. Gerçi aydın da yetersiz,
münevver demek lazım ama
onu da gömdük! Hem de diri
diri!

2021'in Türkçenin büyük ve
eşsiz sesi Yunus Emre'nin
adına uygun şekilde doğru
anlatılacağı bir yıl olmasını
dilerim. Yunus'u piyasa işi
programlara, yayınlara, ticarî
faaliyetlere kurban etmeden
anabilirsek kalbimizi onarırız;
kaybettiklerimizi buluruz;
severiz, seviliriz. Tekrar
bir dönemeç olsun isterim.
Daha önce demiştim, şimdi
tekrar ediyorum. Türkçe
unutulsa onu kurtarmaya
Yunus'un divanı yeter! Yeter ki
Yunus'u "hümanist" kalıplara
hapsetmeyelim zira Yunus
bundan beridir!

DERVİŞLİK

33
YUNUS EMRE
700.
YIL
VEFATININ
700.
YIL
DOLUĞU

*Dervişlik dedikleri
Hırka ile taç değil
Gönlün derviş eyleyen
Hırkaya muhtaç değil*

*Hırkanın ne suçu var
Sen yoluna varmazsan
Vargıl yolunca yürü
Er yolu kalmaç değil*

*Dirsın Şeyh'in aşkına
Yalın ayak başı açık
Er var dirlik dirlikmiş
Yalın ayak aç değil*

*Durmuş marifet söyler
Erene Yunus Emrem
Yol eriyle yoldadır
Yolsuza yoldaş değil*

MUSTAFA ÖZÇELİK İLE YUNUS EMRE MÜLAKATI

■ Halit YILDIRIM

Bilindiği gibi UNESCO 1991'i Yunus Emre Sevgi Yılı olarak belirlemişti. Bu defa da vefatının 700. yılı olması münasebetiyle 2021 yılını Yunus Emre'ye adadı. Yine Unesco Mevlana'nın vefatının 700. yılını nedeniyle 1973 yılını, doğumunun 800'üncü yılı olması nedeniyle de 2007 yılını Mevlana yılı olarak ilan etmişti. Tarihimizin ve Medeniyetimizin bu iki önemli değerinin Unesco tarafından dikkate alınmasının önemi nedir?

UNESCO, böyle yılların ilanını üye ülkelerin teklifleri üzerine yapıyor. 2021 yılının da hem Yunus Emre Hem Hacı Bektaş hem de Ahi Evran yılı ilan edilmesi de bu şekilde oldu. Şüphesiz bu önemli bir gelişmedir. Böylece bu üç büyük isim, bu yılda çeşitli etkinliklerle anılmış olacak. Buna hem bizim hem de dünyanın ihtiyacı var. Bu isimler, yaşadıkları çağa söylem ve eylemleriyle damgalarını vurmuş, önemli misyon insanlarıdır. Onların fikirleri bu çağda da ihtiyacımız olan, bu çağın sorunları karşısında da bize bir çıkış yolu gösterebilecek mahiyette fikirler. Bütün mesele onların doğru bir anlayışla ele alınmalarıdır. Bu, yapılabilirse elbette faydalı sonuçları olacaktır. Diğer yandan Unesco'nun bu yıl teklifine sıcak bakması da sadece üye ülkelerin istekleriyle açıklanamaz diye düşünüyorum. Batı da bir bunalım içinde. İnsanlığa söyleyecek yeni bir sözü

kalmamış bir coğrafya. Felsefecileri, sosyologları vs. ancak sorunları konuşabiliyorlar ama iş çözüme gelince bunda dair bir şey söyleyemiyorlar. İşte bu sebeple bu üç ismin dünya düşünce alanında yeniden ele alınması sanıyorum bu kurum için de bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmış gibi görünüyor.

Hocam tarihte yaşamış, kendi zamanında etkin olmuş ve tarihe mal olmuş insanları bu şekilde yüzlerce yıl sonra tekrar gündeme getirmenin bu günün insanına ne faydası vardır? Bu gerekli midir? Açıklar mısınız?

Bu üç isim de söylem ve eylemleri itibariyle sadece çağları içinde etkili, önemli olmuş isimler değil. Mesela Hacı Bektaş'ın, Yunus Emre'nin birlik içinde bir insanlık ideali bu çağ için de bundan sonrası için de önemli. Çünkü; insan, öz yapısı itibariyle değişmediği için hangi çağda yaşıyor olursa olsun aynı sorunlarla yüz yüzedir. Mesela Ahi Evran, çağında gerçekleştirdiği iş ve meslek örgütlenmesiyle o dönem Anadolu'sunda güçlü bir ekonomik yapı kurmamızda etkili oldu. Daha da önemlisi bu bugünkü ticaret ve meslek örgütlerinden farklı olarak bir ahlak ve değerler dünyasına bağlı bir örgütlenme idi. Şimdi düşünün üretim, tüketim faaliyetleri bugün de ahlığın temel esasları, meslek

ilkeleri çerçevesinde yapılsa bambaşka bir dünyada yaşamış olurduk. Benzer değerlendirmeleri Hacı Bektaş ve Yunus Emre için de yapabiliriz. Onlar da dört kapı kırk makam şeklinde formüle edilen İslam-tasavvuf anlayışını bir aydınlanma düşüncesi olarak insanlara sundular. Anadolu, onların temellendirdiği bu anlayışla Selçuklu yıkımından sonra hem maddi-manevi sorunlarını aşmayı başardı hem de kurulan Osmanlı devletinin kurucu düşüncesini inşa ettiler. Dahası bu büyük insanların düşünceleri sadece o çağa değil bu çağa da hitap eden düşüncelerdir. Bu düşünceleri ve buna bağlı uygulamaları özünü muhafaza ederek bu çağın şartlarına göre yeniden yorumlamayı başarabilirsek insanlık için bir çıkış noktası olacaktır.

İlk önce kendimizden başlarsak sizce, biz Yunus'u tam olarak tanıyor muyuz? Zira kimi onu hümanist olarak telakki ederken, kimi heteredoks bir anlayışa mal etmeye çalışıyor, kimisi kalender meşrep bir sıfat uyduruyor. Kimisi ümmi diyor kimisi âlim. Sizce Yunus'un asıl kimliği nedir?

Yunus, şiiriyle de düşünceleriyle de büyük bir zenginlik. Bu bakımdan onu gereğince anlamak her şeyden önce iyi niyet, sonra gayret gerektiriyor. Bunu yapabildiğimizi söylememiz hayli zor. O yüzden işin kolayına kaçarak onun birkaç beytinden, şiirinden hareketle bir Yunus tanımlaması yapıyoruz. Mesela sevgi şairi diyoruz. İnsan sevgisi onda çok önemli diyoruz. Ama insanı

neden seviyor sorusu bağlamı içinde ele alınmazsa pekâlâ yine görüntüde insanseverlik olarak görülen hümanizmle Yunus arasında bir münasebet olabileceği gibi bir sonuca gidiyoruz. Onun insan sevgisi kendisinden de “Yaratılmışı severiz Yaradan’dan ötürü” sözünden de anlaşılacağı üzere Allah’la ilgili bir sevgi. Oysa hümanizm Tanrı fikrini reddeder. Hem hümanizm Yunus devrinde ortaya çıkan bir felsefe de değil. Heterdoksi yorumu da doğru değil. Ortodoks-heterdoks terimleri Batıdaki dini-mistik anlayışları çözümlerken kullanılan kavramlar. Bu yüzden bizim coğrafyamızdaki dini-tasavvufi akımları ifade etmekten çok uzaktır. Yine ümmilik de öyle. Sözlük anlamı itibarıyla okuma yazma bilmeyen demek olan bu kelime Yunus için söz konusu olamaz. Onun ümmilikle kastedtiği maddi-kitabi bilgilerden çok ileri geçtiği ve marifet-hakikat duraklarında ilahi bilgiye sahip olduğu manasına gelir. Yunus’un şiirleri bu yüzden eğitilmiş bir şairin şiirleri olarak görülmelidir.

Yunus Emre’nin gerçek kimliği ile öğretilmemesi ve ona seküler bir anlayışla bakılması bir proje midir? İslam tasavvufundan soyutlanmış bir Yunus, gerçek Yunus mudur? Böyle sahte bir Yunus’a söyletilecek hümanist söylemlerle insanlarımızı etkilemek mümkün mü sizce?

Yunus’u kendi gerçekliği içinde ele almamak birkaç sebeple ilgili görünüyor. İlki konuya bugünün bilgi anlayışı çerçevesinde bakmak. Oysa Yunus, tasavvuf gerçeği ve kendi çağının olayları içinde anlaşılacak bir isim. İkincisi önyargılar ve bilgi yetersizliğidir. Ama söylediğiniz husus da göz ardı edilmemelidir. Ortada bir proje olduğu görülmektedir. Daha önce Mevlana için yapılan şey bugün Yunus için de yapılmak istenmektedir. O da bu isimleri İslam’dan bağımsız müstakil bir felsefenin kurucuları olarak görmek ve göstermek isteyen bir anlayıştır. Onlar, İslam dünya

görüşüne getirdikleri yorumlarla büyük bir zenginlik ve derinlik karmışlar daha doğrusu dinde olan fakat zahiri bakışla görülmeyen bu zenginlik ve derinliği ortaya çıkarmışlardır. Bu yüzden onları din gerçeğinden kopardığımızda ortada ne Mevlana kalır ne Yunus Emre. Fakat Yunus ruhu bu topraklara o kadar derin etki yapmıştır ki ne yapılsa bahsettiğiniz etkileme teşebbüsleri sonuç alamayacaktır. Çünkü Yunus’un eseri ortadadır ve orada Kur’an ve sünnet temeli konuşan ve bu tür iddiaları boşa çıkaran bir Yunus Emre vardır.

Hocam tasavvuf dedik de tasavvufun bu önemli isimlerini kabul edip bu yolu inkâr etmek -ki kimisi İslami olan her şeye düşmanlık ediyor, kimisi de dar bir kalıpla bu var, bu yok diye kafasından bir tasnif yapıyor- bir çelişki değil midir?

Tabi ki bir çelişkidir. Tarihte sahîh çizginin dışında sufi gruplar, akımlar elbette vardır. Bunlar Yunus çağında da vardı ve onun en büyük fikri-akidevi mücadelesi onlarla oldu. Ama Yunus, gerçek tasavvufun samimi bir temsilcisidir. Bu yüzden Yunus’u kabul edip onu tasavvuftan ayrı bir yere koymak doğru bir yaklaşım değildir. Fakat çağımızda da bu konuda ciddi bir kafa karışıklığı var. Pozitivizm ve çağdaş selefilik adeta amaç birliği etmişçesine hakikatin sadece beş duyu ile kavranabileceğini söyleyerek derinlikli okumalara karşı çıkıyorlar. Böyle yapınca da söz bağlamından da hakikatinden de koparıldığı için Yunus’un sözleri doğru anlaşılamayıp din dışı bir zeminde ele alınmak isteniyor. Yani ortada çağdaş Molla Kasımlar var ve hep de olacaktır. Menkıbedeki Molla Kasım, en azından hatasını anlayan bir karakterdi. Şimdikiler ise hata üstüne hata yapmaya ve kinlerini din yapmaya devam ediyorlar.

Bizde, değerlerimizi kalıplaşmış bir formatta ezberletmek geleneği hâsıl oldu. Yani birkaç biyografik unsur ve birkaç şiirini, eserinin ismini ezberleterek o kişiyi insanlara öğrettiğimizi, sevdirdiğimizi zannediyoruz. Bu metotla gerçek bir öğreti mümkün müdür? Başta Yunus Emre olmak üzere biz kendi değerlerimizi başta çocuklarımıza ve tüm insanlarımıza nasıl öğreteceğiz?

Yunus Emre gibi zengin bir fikir dünyasına ve sanat gücüne sahip bir ismi kalıplaşmış yaklaşımlarla anlamak elbette mümkün olamaz. Bu yolu denerseniz ona sadece Türkçe ile yazmış bir şair gözüyle bakabilirsiniz ancak. Ama Yunus, şiirinden ibaret değildir. O şiirler derin bir tefekkür dünyasının ifadeleridir. Bu yüzden Yunus'u birkaç şiiriyle anlayamayız. O şiirler onun manevî gelişim süreçlerinin hikâyesi olduğu için bütününe bakılmalıdır ve anlaşılması için de en başta tasavvufi kavramlara, mecaz bilgisine, edebi sanatlara vakıf olmak ve o devrin siyasi, fikri, akidevi, tasavvufi şartlarını bilmek gerekir.

Bu da Yunus konusunda yetkin insanlar yetiştirmekle olabilir. Bu çağ uzmanlık çağıdır ama Yunus, müstakil ele alınması gereken bir inceleme-öğrenme konusu iken onu sadece edebiyatın içinden anlamak mümkün değildir. O, felsefeden psikolojiye, edebiyattan ilahiyata bütün ilmi disiplinlerce ele alınması gereken bir isimdir.

Sinema, tiyatro, çizgi film ve diziler gibi görsel platformun bu konudaki önemi tartışılmaz. Ancak burada bir şeyler yanlış yapılıyor gibi. Sizce bu canlandırmalarda nasıl bir yol izlenmelidir?

Yunus'un şiir de menkıbevi hayatı da sinemadan tiyatroya, romandan diğer türlere ve çağın ortaya çıkardığı her türlü iletişim vasıtasına göre anlatılabilecek zenginlikler ve özellikler taşır. Sadece bir beytinden bir tablo, bir roman vb. çıkabilir. Mesela burada yine Yunus'u anlamak meselesidir. Yunus'u anlayamayan ne filmini yapabilir ne romanını yazabilir. Anlattığı Yunus'un kendisi olamaz, tasavvur ettiği bir Yunus olabilir bu da gerçekliğe ne kadar tekabül eder bilinmez. Yapılacak şey, bu konuyu bilenlerden istifade etmektir.

*Dervişlik dedikleri,
Hırka ile taç değil.
Gönlün derviş eyleyen,
Hırkaya muhtaç değil.*

Bir film mi yapacaksınız senaryo, böyle kişilerce gözden geçirilmelidir. Nitekim bunlar yapılmadığı için ortaya çok tuhaf filmler, romanlar çıktı. Bu da insanımızda çok farklı bir Yunus algısı oluşturdu. Mesela “Dövene elsiz gerek” mısraını pasif bir dünya görüşünün ifadesi olarak anladık. Dağ başında elinde asa, sırtında aba dolaşan bir şekilde anlatarak onu sosyal hayattan kopuk münzevi, bir insan saydık onu. Oysa Yunus, tamamen hayatın ve olayların içindedir. Öyle olmasa idi o sorunları doğru bir şekilde tespit edilebilir ve onlara ilişkin doğru çözüm yolları söylenebilirdi.

Hocam 91 yılında Yunus'u hem dünyaya hem de kendi insanımıza yeterince anlatabildik mi? eksikler, hatalar ve bunun yanında takdir edilecek faaliyetlerimiz nelerdi?

1991'de gerek Türkiye'de gerekse dünyada iyi bir tanıtım sağlandı ama bütün faaliyetler hümanist Yunus anlayışı etrafında gerçekleşti. Böylece ortaya Batılıların da benimseyebilecekleri bir portre çıkarıldı. Ama bu portrede Yunus, kendi inanç ve düşünce ikliminden uzak bir yerde konumlandırıldı. Bu bize özgü bir kompleks olmalı. Çünkü mesela biz Sokrat'ı anacak olsak Yunanlılar yahut Batı onu bize “aman şöyle anlatalım da onu Türkler de sevsin” gibi bir anlayış içinde olmazlar. Sokrat'ın gerçekliği ne ise öyle anlatırlar. Ama bu işler bizde böyle olmuyor. Bu Batılılaşma hikâyemizin

başından beri böyledir. O zamanlar “İslamiyet, ilme, fenne karşı değildir” diye savunmalar yapıyorduk şimdi de “Bakın Yunus Emre sizin hümanistlerle aynı şeyi söylüyor. İnsanı seviyor, yüceltiyor” filan diyoruz ama bir batılı hümanistin insan sevgisiyle Yunus'unkini mukayese etmek mümkün değildir ki? Diğer yandan Cemil Meriç'in dediği gibi “Bütün Kur'an'ları yaksak, bütün camileri yıksak Batı insanın gözünde Haçlı Seferlerinin yalınlık ve tekbir getiren cündileriyiz.” Öyleyse ister sevsinler ister sevmesinler kendi büyük şahsiyetlerimizi nasılsalar öyle tanıtmalıyız.

Sizce bu sene Yunus ile ilgili neler yapılmamalı, neler yapılmamalıdır?

Bence en önemlisi işin başında Yunus Emre'yi nasıl anlamalıyız sorusunun doğru cevabında bir müşterek anlayış sağlanmalıdır. Bu yapıldıktan sonra hangi faaliyeti yaparsak yapalım sonuç alırız. Buna göre insana ulaşabileceğimiz her türlü vasıttan yararlanılarak herkesi Yunus'la buluşturmalı, tanıştırmalıyız. Bu niyetle yapılacak ister bir panel olsun ister bir bilgi şöleni, kitap yayını, konser, yarışmalar kısacası her şey mutlaka faydalı sonuçlar doğuracaktır. Ben özellikle iki mekânda; camilerde ve okullarda Yunus'un yıl boyunca anlatılmasının çok gerekli olduğunu düşünüyorum. Eğitimimizde dini hayatımızın da onun bakış açısında ve anlayışına çok ihtiyacı var. Bir de üniversitelerimizin felsefe bölümlerinde Yunus mutlaka müfredata girmelidir. Yurt dışında ise Yunus'tan seçilecek şiirler belli başlı dillere çevrilmeli ve bunlardan yapılacak besteler icra edilmelidir. Batı için ilk planda doğru olan budur. Ardından ilmi, popüler yayımlar da yapılabilir tabi.

Hocam bize zaman ayırdığınız için ve vermiş olduğunuz bu güzel bilgiler için çok teşekkür ediyorum.

Ben teşekkür ediyorum.

ELHAMDÜLİLLAH

*Haktan gelen şerbeti içtik elhamdülillah
Şol kudret denizini seçtik elhamdülillah*

*Kuru idik yaş olduk ayak idik baş olduk
Havalandık kuş olduk uçtuk elhamdülillah*

*Vardığımız illere şol sefa gönüllere
Halka Taptuk manisın saçtık elhamdülillah*

*Balım Sultan ilinden şeker damlar dilinden
Dost bağının yolundan geçtik elhamdülillah*

*Beri gel barışalım yad isen bilişelim
Atımız eyerlendi eştik elhamdülillah*

*İndik Rum'u kışladık çok hayrı şer işledik
Üç bahar geldi geçti göçtük elhamdülillah*

*Dirildik pınar olduk irkildik ırmak olduk
Aktık denize dolduk aktık elhamdülillah*

*Taptuk'un tapusunda kul olduk kapısında
Yunus miskin çiğ idik piştik elhamdülillah*

Yunus'a Dair

2021 YUNUS
EMRE 700.
YEKÜLLÜK
VEFATININ
YIL DÖNÜMÜ

Sirler

YUNUS EMRE'YE

*Kaç mevsim bekleyim daha kapında
Ayağında zincir, boynumda kement
Beni de piştiğin belâ kabında
Kaynata kaynata buhara kalbet*

*Bekletme Yunus'um bozuldu bağlar,
Çalıyor, saatler, geçiyor çağlar.
Veriyor ayrılık dolu semâlar
İçime, bayıltan, acı bir lezzet.*

*Rüzgâra bir koku ver ki hırkandan
Geleyim izine doğru arkandan
Bırakmanı, tutmuşum artık yakandan
Medet, ey şairim, Yunus'um medet!*

Necip Fazıl KISAKÜREK

YUNUS

Akıt nûr hâlinde ni'metleri;
İçir "Hak!" diyen kalbe himmetleri
Elinden, dilinden kerâmetleri
Celî Yûnus'um!

Dilin vahye, ilhâma uygun beyân...
Yakından uzaktan duyar duymayan...
Ki şi'rinde yer yer Muhammed ayân
Ve yer yer

Alî, Yûnusum!

Misâlince biz, gerçi, açtık cihâd;
Yaman çıktı, lâkin, inâd, i'tiyâd...
"Yenildin mi sen, yoksa!" dersin Nihâd,
"Belî Yûnus'um, der,
belî Yûnus'um!"

Çilen var, hakikatların hâlisi...
Meded, ey yolun, rehberin kendisi
Nebî Yûnus'un vârisi
Velî Yûnus'um!

Arif Nihat ASYA

BİR GÖRÜN

Kapında kul olmak âr değil bana
Toprağına yüzüm sürmek dilerim
Sen'den gayri kimse yâr değil bana
Bir görün Yunus'um görmek dilerim

Yillardır koşarım izinde Pir'im
Ağlamak isterim dizinde Pir'im
Bulamazsam bu yeryüzünde
Pir'im Kanatlanıp göğe ermek dilerim

"Geldin âteş gibi, geçtin âb gibi!"
Hasretinle hâlim pek harab gibi
Yunus'um kalbimi bir kitap gibi
Senin huzuruna sermek dilerim!

Bu aşkın uğruna aşklar kül oldu.
Bu aşkın uğruna dil bülbül oldu
Göğsümde yüreğim kızıl gül oldu
Koparıp da sana vermek dilerim

Rüzgâr ol şafakta alnıma sürün.
Bulutlara sarın, mehtaba bürün.
Götün bana Pir'im bir kere götün
Vuslatın gülünü dermek dilerim

Halide Nusret ZORLUTUNA

YUNUS EMRE'YE ARMAĞAN

Yüce dağlar ardından
Deniz aşırı geldim
Evliyalar yurdundan
Selam tapşuru geldim

Ulu bir şara vardım
Dosta armağanım var
Erenlerin bağından
Güller devşiru geldim

Boz bulanık bir çaydan
Aşk iline başvurdum
Çalkayınıp safâ buldum
Süzülüp duru geldim.

Yunus'un toprağına
Vardım yüzüm sürmeğe
Sildim gönül pasını
Yahu ben aru geldim

Cuşa geldim çağlarım
Âşık oldum ağlarım
Canda coşan esrarı
Dönüş taşıru geldim

Rıza Tevfik, Allah'tan
Ayrılma ol dergâhtan
Ben kurtuldum gûnahtan
Eğriydim, doğru geldim.

Rıza Tevfik BÖLÜKBAŞI

DERVİŞİN SÖZÜ

Elinde asası hurma dalından

*Bir yol ki ufukta kaybolmuş ucu;
Üstünde titriyor ayın sorgucu.
Bu ıssız hülyâlı hicran yolunda
Geceyle dertleşen garip bir yolcu.*

*"Dedim ki sen nasıl murada erdin?
Erenlerden olsan biraz gülerdin.
Senin bu sevgili Anadolu'nda
Bitmeyen dertlerden büyük mü derdin?"*

*İnledi: Asâmı tutmuyor elim
Bu yolu gülistan görmek isterim
Hepiniz benimle birlik olun da
Bu dikenli yola güller serpelim!*

Halit Fahri OZANSOY

45

7071 YUNUS EMRE VEFATININ 700. YIL DÖKÜMÜ

YUNUS'UN GÜLLERİ

Bütün düşüncem başk' olup
Hayâlde cânan yelende
Can sohbeti kurulanda
Yedi felekler aşk olup

Münafıklar yorulanda...
Hâl dilinden, gül dalından
Taksirimiz sorulanda
Yedi zemin yarılanda...

Sarmaşık kavak dalına
Cânan diye sarılanda
Yetmiş bin bahar reng olup
Bir çiçeğe karılanda...

Bir gönüle on bin yara
Acıtmadan vurulanda...
Sol kâinat secd' eyleyi
Can, Çalab'a verilende

Bu mesel içre hâlimiz
Bir yüceden görülende...
Denir erenler katında
Açar gülleri Yunus'un

Ahmet KABAKLI

YUNMUŞ YUNUS

Yönelmiş O'ndan yana
Ki, ateş düşsün cana
Abestir özge mânâ
Yunus yanmış demektir

Gök içre cümbüş visal
Olmuştur, değil masal
Dokuz seyyare misal
Yunus, dönmüş demektir.

Elinde aşk fannusu,
Geçerken okyanusu
Görenler var Yunus'u
Yunus, yunmuş demektir.

Türk Yunus, Derviş Yunus.
Dileğe ermiş Yunus,
Kendi de dermiş Yunus,
Yunus, kanmış demektir.

Niyazi Yıldırım
GENÇOSMANOĞLU

47

YUNUS
EMRE 700.
VEFATININ
YIL DÖKÜMÜ

YUNUS'UN AŞKI

Aşkınyı duyduğum gün “Göynümdedir yâr” dedin,
Yârini görmeyince ağladın uzak diye.
Vücut oldun, canım şimdi Mevlâ belledin,
Bülbül oldun, güllere yandın sonra Hak diye.

Âleme göz yumunca vardı O'ndan haberin
Göz açınca örtüldü perde perde her yerin
Nice derviş ağzında senin ilahilerin
Ardın sıra gezdiler Hakk'a ulaksak diye.

Kalbini gösterirdin birini sorsalardı,
Kendisi yoksa bile yârinin aşkı vardı
Senin gözünde Yunus, her yol Hakk'a çıkardı
Titriyorken biz bugün “sonumuz toprak” diye.

Faruk NAFİZ ÇAMLIBEL

GEL GÖR BİZİ YUNUS EMRE

*Dar kalıplar içinde dar boğazlara saptık
Beynimizi kemiren bir çağdayız artık
Kurşuna dizildi gönlümüz insanlık adına
Kurtuluş arayıp maddeye taptık*

*Uygarlık adına
Bizden içre bizi unuttukça
Duyuşlarımıza ağı katan düşünceler,
Gel gör bizi taş eyledi*

*Yaylsa bir yol nefesin
Körelmiş gönül gözlerine ilaç olurdu
Bir yol bulup girse içimize sesin
İnsan olma kıvancı
Başımızda taç olurdu*

*Ruhsuz ellerde çanlar acı acı
Hep ilim adına çaldı
Gel gör bizi boş neyledi*

Yahya AKENGİN

*Çıksam doruklara sorsam
Hangi ufuklardan gördü
Yunus Emre'm Yeryüzü cennetinde
Tuba dallarını
Kardeşlik muştularıyla her güne ıgirsem
Pusu diye düşünmesem her yarını
Şimdi dostluk, özgürlük
İnsanlık adına robotlar bölük bölük
Gel gör gönlümüzü kış eyledi*

49

YUNUS EMRE
VEFATININ 700. YIL DOĞUMU

TAPDUK'UN YUNUS'U

Kadı Yunus'tu adı hükmü geçirdi herkese
Bir nazar buldu, eriyip tükendi o an içinde

"Himmet şeyhim" deyu söyledi kalbi ve dili
Gelip teslim oldu ona, sırr-ı kurbân içinde

Attı kaftanını, yağmaya verdi bütün varını
Her şeyi geride bıraktı, ol zamân içinde

Hamdı pişti ve yandı Tapduk'un ocağında
Yok oldu benliği, "aşk" dedi heyecân içinde

Baş eğdi ben bilmem ki O bilir dedi
Dilinde ezkar, kalmadı hiç gümân içinde

Konuştı sarı çiğdemle kendini gördü onda
Bütün eğrilikleri düzeltti, bir orman içinde

Öyle savaşımlara girdi ki hiçbir söz anlatamaz
Her yanı kan oldu her yanı büryân içinde

Ne varsa aşkta vardı yoktu O'ndan başka
Nice ateşlere girip yandı külhân içinde

Kazana atıldı kaynayıp pişti döne döne
Ser verip sır aldı, yandı meydân içinde

Elinde asâsı gezip dolaştı dört bir yanı
Aradığını bulamadı koca cihân içinde

Kitaplar kayboldu, sayfalar satırlar
Sonra öyle bir şey buldu ki cân içinde

Gönüle baktı ona sordu da yüce Çalab'ı
Ne bulduysa onda buldu insan içinde

İzin verilince dili çözüldü şiirler söyledi
Her sözündeki mânâ hepsi Kur'ân içinde

Dağlar taşlar ağaçlar kuşlar onu dinledi
Yerler gökler insanlar, sıdk-ı imân içinde

Ne söylediyse Hak'tandı sırr-ı İlâhî'den gelen
Toplandı bütün sözleri, ulu bir Divân içinde

Böylece Kadı Yunus Bizim Yunus oldu
Şan istemedi ama anıldı gönüllerde şân içinde

Yıldız oldu göğe ağdı yağmur olup yere yağdı
Bilinir adı şimdi bütün arz-ı âsuman içinde

Gönüllere dikti sevgi fidanlarını aydınlandı Anadolu
Evvel bülbül iken artık gül oldu bostan içinde

Şimdi ey can "Yunus'un sözü manadır bilenlere
İşitirsen eğer söylenip durur devr ü zamân içinde"***

Mustafa ÖZÇELİK

ŞİİRİ YÜZDÜREN KUŞLAR

Bin şiiri ezbere okuyan kuşlar gördüm
İkinci bin şiiri ezbere okuyan balıklar
Üçüncü bin şiiri okuyan şairler
Gökte kuşlar, denizde balıklar
Şiiri yüzdüren kuşlar
Ve şiiri uçuran balıklar gördüm

Yunus'u gördüm
Kuşlarla uçan Yunus'u
Ve balıklarla yüzen Yunus'u
Kırk yıl dağdan odun taşıdı da
Yoruldu demedi yunus
Ve eğri bir odun getirmedi
Kırk yıl odun taşıdı yunus
Kuşlar ve balıklarla birlikte yaşadı
Çileyi taşıdı odunların üstünde yunus
Kırk yıl odunların altında yunus
Toprağa karıştı şiiri yaşarken yunus
Kırk gün kazanda kaynatılıp çıktı yunus
Tabduk yine de 'dünya kokuyorsun' dedi
Çileyi yaşarken odunlarla yunus
Bin şiiri yeniden yaşadı yunus

Kuş sesleridir, balık yüzüşleridir
Gelir yerleşir şiirine
Şiir ritmidir tabiatın içinde yol alır
Ses olur kuşların dilinde bal
Balıkların bedeninde ses
Kurulmuş başköşede güneş

Şakir KURTULMUŞ

Zikir ve duaya açılır şiir
Kuşların ve karıncaların peygamberi
Süleyman gibi konuşan kuşlardır
Karıncalardır, şiirde zikir yükselir
Yunus gibidir Süleyman gibidir
Karnında yunus taşıyan balık da
Kuşlar gibidir
Bizim Yunus gibidir

Bin şiiri ezbere okuyan kuşlar gördüm
İkinci bin şiiri okuyan balıklar
Üçüncü bin şiiri okuyan şairler
Gökte kuşlar denizde balıklar
Şiiri yüzdüren kuşlar
Ve şiiri uçuran balıklar gördüm

ZAMANE

Kimseler konuşmuyor
Herkesin sustuğu darda
İp atlayan çocukların hayret makamı
Onlar derince susuyorlar sevimleyince
Türkçe susuyorlar kelimeleri

Her biri bir Yunus'u biçare
Bıçak gibi kesilmiş kolları kanatları
Ve yine de gülüyorlar kedere karşı
Çocuklar topluyor acıları topraktan

İsimsiz günlerde iyilik büyütme
Anla zaman arasında ne büyük saadet
Çöl sıcaklığı yalamış günahlarımız
Varla yok mizanında büyük bir denge

Harfler çarpılır bölünür fakat
İlk nefeste çıkar şiirin hası
En yakın ateşten atlarken telaşla
Çocuklar koparır incirin yaprağını

Kimseler konuşmuyor
Bütün kelimeler paspas altında
Durgun akan zamana eşlik ediyor
Güneşe serilmiş gölgelerimiz
Ellerimiz cimri birer sarmaşık
Yenilmiş ruhlarımızı okşayan

Meğer ne çok sevgi kalmış
Ne çok keder heves günlerinden
Sesimizdeki çocuk seslerinden
Ne çok hikâye

Özcan ÜNLÜ

YUNUS MEŞKLERİ

Körpe hamlıklara dokunan bir milâtsiz sen
Cemreler gibi dökülmüş göğsüne gökten bir ırmak
Bu ırmaktan yükselen duman bilirim saçlarının
dumanıdır

Yoğun bir sağanak gibi duruyor gözlerin uzaklarda
Abanoz bir divitten gülsuyu taşırırsın arştan ferşe
Soluğunun sadağında girift bir âyet vardır bilirim

Sen öyle salınarak yağarken papirüslerin arasından
Üzerinden kaç gümüş çağıltı geçti rüyâlar kadar
uzak

Kaç Ay tutulması, kaç güneş patlaması
Kaç rüzgâr esti muttasıl leyli aylarında
Ve berrak bir vecd ve kubbeleri okşayan tekbir
sesleri

Sessiz harflerin imlâsına gizlenmiş üslûbun
Feraset atlı bulutların direğisin, hayatın besmelesi
Bir kutbun misk, bir kutbun amberdir başakların
dansında
Uzak tarihin gümrah bir ışık salkımıdır ve bir
Anadolu kokusu

Ayın erken doğuşudur mahcupluğun
Seni selâmlar kardelenler, düğün çiçekleri

Hani vardı ya, serin bahçeler, cılgın, sere serpe
Hani köpük köpük leylaklar
Hani İbrahim Ethem'in iğnesini getiren balıklar
Hani hâlesi çoktan yitmiş kanadı felçli turnalar
Ve tökezlemiş, başı eğik gölgeler
Kadim sırrını heceliyorlar: Seni ve her şeyini
Tensiz ve çıplak ve mağrur ve kûfi

Metruk hayallerin gergefinde biraz daha güzelsin
şimdi

Su desenleri çiziliyorsun sinir uçlarının

Yükselirken ay pervazlarının ardında

Kır gezileri, devedikenleri, eski peyzaj tabloları

Bir çiçeğin ürpertisinde soluyor, bir aynaya
dökülüyorsun

Harflerinin dergâhında yüzünü yıkıyor Hızır'la
İlyas

Bir anlık taslak için hayal akıntılarını ilikle
bedenimin üstüne

Nevruzunu sun, en çöl yanımı yansıtan durumuma
İçimde suyu kesilmiş bir fıskiye: ayazım, azım...
azıksızım

Hangi bulutun koynunda yağmurları sağlıyorsan
Yunusum söyle

Ben ardından toprak olur gelirim

CAN'DADIR PİR YUNUS

Gür pınarlar içinden geliyor sesi Koca Yunus'un
Teselli buluyor asırlık hüzünler
Dönüşüyor sevgi bereketi aşk rahmetine
Gün be gün ümitleniyor takvimler

Gülüşler sarılıyor içli ağlayışlara
Aydınlıklara çıkıyor zelil zindanların yolu
İsyankâr boynuna aşk zincirini takıyor cümle can,
Şol Yunus'un fermanıyla dolu

"baştan ayağa yare" ler sarıyor bizi
Göğsümüzde seçiriyor ilmik ilmik dualar
Gönül kumaşının nakışları gibi narin
Yunus'tan kâm alıyor ipekli yarınlr

yâne yâne sevdalanan hallerdedir yunus
Gönülden gönüle giden yollardadır yunus
Elif'i bilir yunus, dört kitabın mânisini de
Aşkla ırgalanan dallardadır yunus

Paslı gönüllerimizi parlatan ol Yunus'lu baht şimdi
Yaslı kalbimizi şad edecek ol diller taht şimdi
Gevherin var ise can'dadır pir yunus
Aşksız yanan kalpler bedbaht şimdi

İnci OKUMUŞ

BİR GARİP YUNUS GİBİ

Sevgi ırmağından billur bir kâse ile
İçiyorum yudum yudum arındıran ne varsa
Dilimden dökülen her söz
Kanatlanıyor çölleri aşarak
Kum dolu ayaklarım
Derin izler bırakıyor ardımda
Ruhum selamlıyor şehirler şehrini
Aşk neyler bir kalbe
Arayıp bulamayınca izini
Kuşandım tüm sesleri
Ruhum ayaklanıyor Anadolu gibi
Heybemde Yunus sevdası
Eğri bir bakış bile girmesin kapılardan
Bir çiçekle konuşurcasına kalp diliyle
Cümle âlem çiçek olsun
Toprak koksun ellerimiz
Yüklendiğim sevda, huzurunda durduğum kible

Tutunduğum kapıları aralasın bana
Bir Yunus kalbi dokunsun
Açılsın kilitler
Hüznü kendine eş tutan için
Bu dünya bir değirmendir
Döner durur sabır ile
Kimse söylemese de birbirine
Konup göçeceğiz dünyadan
Saklısı yok
Bir garip Yunus gibi
Sarılıp kalacağız kendimize
Üç gün sonra duyacaklar yitip gittiğimizi

55

YUNUS
EMRE 700.
VEFATININ
YIL DÖKÜMÜ

Mustafa UÇURUM

MASAL

Bir varmış bir yokmuş
Evvel zaman içinde kalbim saray içinde
Bir Semerkant'ta, bir Buhara'da, bir Çin'de
Bir asaya kul olup sahraları geçende
Allâme-i cihân izine hayran olmuş
Soyunmuş kaftanını yolunda üryan olmuş...

Serçeler ay kırıntısı paylaşırken damda
Dolaşır kervanlar kaybolur odamda
Âh o şevketli sevgililer, şerbetli, şöhretli
Kimi köpükten daha kasvetli
Şiddetle türlü himmetle
Elma olur yağar da şimşekler
Muradına erenler gelir aklıma...

Binbir gece ıslanmış toprak gibi
Kırk gün kırk gece kutlanmış gibi
Bir değirmen dolabında kaynayan hayat gibi
Yahut usta bir demircinin örselediği
Ey ruhumun açılmaz yedi kapılı şehri
Hüma kuşu yükseklerden seslenir
Gelmezsen odama cellâtların gelir...

Açıl susam açıl! Bir sini sofrâ
Bu çömelîş başka, bu yöneliş, bu edâ
Hızır bohçasında inci mercandır kışmış
Kavut tadında Yunus, ayran tadında
Bir minder bir semaver bir kandil
Bostan'dan Gülistan'a halka halka

Ümmî dudaklarda "ney" inlemiş
Döne döne pervaneler şemsi dilemiş
Kana kana su içmiş, gazel dökmüş Fuzulî
Dere tepe düz gitmiş Yesevî ummanlarda...

Çarpışır içimde çelik zırhlı cengâver
Yüreği, kesik baş yüreği kadar metin
Kıldan ince menzillerde kılıktan keskin
Bir daha fethedilirdi Hayber
Sonra Battal Gazi, Köroğlu
Her akşam yeni bir sefer...

Beynimin sahrasında sırtır tellallar
Yanar her vahanın başında serap gözlerim
Pireler efkârıma değmesin aman!
Haramisidir develer susuzluğumun
Âh evvel zaman,
İmamları vardı çocukluğumun...

Üçler, yediler, kırklar varmış
Şimdi kaçınıcı katındalar göğün
Yok mu içinizde duyan
Yok mu oldu ötelere uzanan dünyalar
Bir ben mi kaldım bu cihanda yaban...

Göklerin günâhına boşa girmişim
Babam daha beşikteymiş hayret!
Daha yeni tanımışım cinler ülkesini
Yedi kat karanlığı yeni yaşamışım

Gözüme kestirdim Kaf dağını
Aradığımı bilmem amma orada bırakmışım
Sil yaşlarını helalleşelim anne!
Ben arpa boyu yola sevdalanmışım...

Yarınlar dünün esiriymiş, bugünler dediğin biçare
İnsan çocukken severmiş meğer
Aldırma, anlat anne!
Olmaz kahırlarıma gülüp geçersin
Peri kızlarına elçi gidenim,
Bir tek sensin beni dinleyen
Büyük sancın en küçük şehzâdenim
Hâlâ keleş oğlunum senin...

Turnalar bir bir nereye gitmiş
O demler gönlümüz uz gitmiş
Korkarım sonsuz gitmiş..
Ne kutlu nineler artık ne eksilmeyen nur,
Dudaklarıyla işledikleri dantelâ yoktur...

Burcunda nice arslan yatar sultanım
Dokuz yiğidin esirdiği yâr!
Yıldızlar titrer mi hiç
İdare lambasının yüreği kadar?
Ey nakşında divaneler uçan halı
Püskülleri sırmalı
Sarı çiçekle konuşmalı

Türkistan'a ulaşmalı?
Yedi başlı canavar kuruttu pınarları
Can bildiğim her şeyi yuttu bir hain yılan
İpek sesli ozanlar çınlattı kulağımı
Ey kepeneklerin emzirdiği gönül!
O yalan bu yalan
Var eski sevdalarda oyalan...

Hangi hekim diriltir can vereni?
Hangi büyücü efsunladı bu sihri
Hangi müneccimin eline el vereyim?
Karala penceremi gün yüzünü bilmeyeyim
Karala ki baharı ben çizeyim
Yorganımı ört hayallerime, seccadeni
Gecem yine tespihinde nağmelensin
Bana sen yetersin anne!
Suskunluğun kargıştır senelerime...

Yedi kubbeli hamamda mıydım yoksa
Kurt masalı mıydı duyduklarım anne!
Okşarken saçımı ellerin dizinin dibinde...

GÖZ AÇIP YUMMUŞ GİBİ (TAHMİS)

Ayaklarım yere basar gök üstümde uçmuş gibi
Yaram tomurcuğa durdu derdim çiçek açmış gibi
Yalan dünya pınarda bir avuç su içmiş gibi
"Geldi geçti ömrüm benim, şol yel esip geçmiş gibi
Hele bana şöyle gelir, şol göz açıp yummuş gibi"

Sinem ol yar hasretiyle ezelden beri yanıktır
Gözüm yumuk olsa dahi kalbim herdem uyanıktır
Diller yalan söylese de kalpler olaya tanıktır
"İşbu sözü Hak tanıktır, bu can bu gövdeye konuktur
Bir gün ola çıka gide, kafesten kuş uçmuş gibi"

Sözün doğrusunu söyle yarası olan inciye
Çuvaldızla gömlek dikme diksin götür dikinciye
Adamı sözünden tanı kuyumcuysan bak inciye
"Miskin âdem oğlanını, benzetmişler ekinciye
Kimi biter, kimi yeter yere tohum saçmış gibi"

Çıngı düşer olur yalım yana yana çıkar közüm
Hesap kitap sırasında tartıya çekilir sözüm
Ah efendim yardım eyle anam babam var öksüzüm
"Bu dünyada bir nesneye, yanar içim göynür özüm
Yiğit iken ölenlere, gök ekini biçmiş gibi"

Tutup sinesin sinene sine bilip sardın ise
O hep senden kaçır iken sense ona vardın ise
Derdini derdinden bilip sevincini kardın ise
"Bir hastaya vardın ise, bir içim su verdin ise
Yarın anda karşı gele, hak şarabın içmiş gibi"

Bugün avazın çıkarken yarın sesin düşer pese
Sakın ola gamdan deme gözünü kaplayan sise
Koyacak yerin kalmadı hâlâ alırsın elbise
"Bir miskini gördün ise, bir eksice verdin ise
Yarın anda karşı gele, hulle donun biçmiş gibi"

Sıran bekle bir gün gelir topraktan evin değerler
Mezarlığa piden gelir üstüne helvanı yerler
Yılan çayan pay ederek nazik tenin bölüşürler
"Yunus Emre bu dünyada, iki kişi kalır derler
Meğer Hızır İlyas ola, ab-ı hayat içmiş gibi"

Tayyib ATMACA

TUTUNMAK GEREK

Acı düşmüş bir zamanın içindeyiz
Bilmem bu kaçınıcı yerleşik sızı
Söz düşer, bilindik kelimeler sükûtta
Umut işte, ne bedenler bırakır yollarında
Şimdilerde olmazsa olmazımız gerek

Karılır Yunus'un sabrında nice yürekler
İnsanca bir bakış elbet, tek dayanak
Şekilsiz, dilsiz, bil ki inceden ince
Göl maviyi su yeşili gül alını almış
Katre katre çoğalan yeminli aşk gerek

Yorgun gecenin kaygılı sessizliğinde
Taşınısın dudaklara dualarla tefekkür
Beş vaktin her birine bırakılan izde
Yandıkça korlanacak çileli ömür
Hak yolunda sualsiz abid gerek

Bitmiş bir günün akşamından sabaha
Teslimiyetle eğilip secdeye varmak gaye
Yunus'un yolundan geçip Hû'ya divane
Şükr ile gül bulmak olsun asıl mesele
Bir ömür demlenip tutunmak gerek

Vildan Poyraz COŞKUN

59

700. YUNUS EMRE VEFATININ YIL DÖKÜMÜ

BİZİM YUNUS'A

"Bu dünyadan gider olduk
Kalanlara selam olsun..."
Selamını duyup aldık
Bizden birkaç kelam olsun

"Dostun dostuna dost olmak"
Sözün düstur oldu bize
"Ah, ölmezden evvel ölmek"
Ağır geldi nefsimize

"Biz kimseye kin tutmayız"
Demen bile yetti cana
Bu çağrını unutmayız
Işık tuttun her insana

"Dolap niçin inilersin?"
Bunu bize sordun derim
Cevabını da verirsin
"Derdim vardır inilerim"

Sendeki dert ilahi aşk
Bunu bilen bilir elbet
Ne mal istersin ne de köşk
Bir tek nefes cana minnet

Bu dünyadan konup göçtün
Bir gelmiştin, pir gelmiştin
Sanki kanatlanıp uçtun
Söyle, boşa mı yelmiştin?

Sorarlar ki Yunus kimdi?
Kavurandı aşkla canı
Molla Kasımlar yok şimdi
Kim sigaya çeker beni

Taptuk Emre ocağına
Yıllar yılı odun taşı
Yüklemedin kucığına
Ne eğriyi ne de yaşı

Gittin, döndün Taptuk sana
Yine dedi "Bizim Yunus"
Girmeseydin kutlu hana
Çökecekti üstüne pus

HALİL sanki senin gölgen
Hep peşine düşeceğim
Hamdın; piştin, dergâhta sen
Ben nerede pişeceğim...

Halil MANUŞ

KOCA YUNUS

Sabır hırkasını aşk ile giyer
Pirlerin kırkların hocası Yunus
sırât-ı müstakîm yolunda gider
İkrarı nakşeden hecesi Yunus

Türkistan'dan Anadolu'ya eren
Dostluk köprüsünü ayağa seren
Tabduk dergâhında ömrünü süren
Hanenin ocağın bacası Yunus

Şairi ozanı gelir ardında
İnsanı incitmek yoktur tarzında
Akşam sabah kaygı taşır sırtında
Yıldızın mehtabın gecesi Yunus

Nefsine gem vurdu vuslatı için
Molla Kasım çıktı önüne niçin
İyliği görmeli doğruyu seçin
Mana âleminin necisi Yunus

Allah'ın yolunda aşk ile koştı
Hem yanarak hemde pişerek coştı
Milletin özüne şehrini düştü
Gönül ilen dostun azası Yunus

61

700. YUNUS EMRE VEFATININ 700. YIL DÖNÜMÜ

Mübarek sözleri gezer, dildeydi
Mısraları bülbül dizer güldeydi
Bağrı yanan cana bezer hâldeydi
Yürek ateşleyen acısı Yunus

Sezebilmek sonraları önceden
Ders çalışıp alabilmek önceden
Sözleri servetti gönlü inciden
Çağların eskimez kocası Yunus

İlkay COŞKUN

SELAM OLSUN

Kibirle yoktur işimiz
Kara toprak gidişimiz
Sevgi alış verişimiz
Duyanlara Selam Olsun...

Kırılırsa sana yürek
Yapışır teninde gömlek
Aşka yol bulanla ölmek
Gelenlere Selam Olsun...

Dünya hali pek yamandır
Kulluk içinde anlamdır
Yokluğa da alışmandır
Diyenlere Selam Olsun...

Yüreklerin demi çoktur
Sırrın eşğinde oktur
Aşka düşen gönül toktur
Erenlere Selam Olsun...

Sızılardan geçe geçe
Aşk şerbeti içe içe
Sabır meyvesini biç
Gönüllere Selam Olsun...

Dünya da biter işimiz...
Gerçek yurda gidişimiz...
İman dolu şerbetimiz...
İçenlere Selam Olsun...

Dünyanın cefasıyla
Sürenlerin sefasıyla
Ah de vefa sevdasıyla
Bilenlere Selam Olsun...

Mis mis açar aşk gülleri
Salındıkça bülbülleri
Tefekkürle cennetleri
Bulanlara Selam Olsun...

İnci mercan nefesiyle
Sevda emmiş gözesiyle
Yol yol akmış dizesiyle
Âşıklara Selam Olsun...

Aşk badesi içenlere
Hak yolunu seçenlere
Can da candan geçenlere
Dirilere Selam Olsun...

Miskin can canan içinde
Varlık yokluğun içinde
Bülbülün derdi peşimde
Güllere de Selam Olsun...

Nilüfer Zontul
AKTAŞ

YUNUS EKOLÜ

Burası savaş meydanı değil
Hoşgörüde erit sert mizacı
Çirkine, kötüye etme meyil
Yoksa döndürür sana kılıcı

Kılıçların şahıdır Zülfikâr
Duruşunda azamet ve vakar
Etrafa kehribar gibi kokar
Sindiği canda hayli kalıcı

Varmak için davanın özüne
Candan geçilir kutsal sözüne
İnanmış mücahidin gözüne
Gül gibi görünür darağacı

Vurulup düşmek de var kaderde
Pişman olmak da belki ilerde
İşler katre katre her bir ferde
Kalbi saran sancı bulaşıcı

Kolay değil nefsin terbiyesi
Aç kalmak bazen de hediyesi
Mülkte görünür sıfır bakiyesi
Sermayesi kor serveti acı

Dergâhın önü hamd içi şükür
Dışarda kalan ateşte üşür
Dersen ki nedir kısaca ömür
Beden han, can hancı, ruh yabancı

Levent SARI

63

700. YUNUS EMRE VEFATININ 700. YIL DÖKÜMÜ

YUNUS'A SESLENİŞ

*Ey göklerden gelip Hira'da
Sadra inen satırların mayaladığı imanın sözcüsü ey!*

*Ey uğruna âlemlerin yaratıldığı
Cenabı Mustafa'nın sadık izcisi ey!*

*Ey yaratanının razı olduğu
Yaratanından razı olan kul
Ey esasının düştüğü yere gölgesi düşen
Gölgesinin düştüğü yerde,
Karanlıkların söndüğü sahibi nur, ey!*

*Ey gülün dilinden anlayıp dilin gülünü deren
Dilin hâlini anlayıp hâlin dilini çözen çilingir ey!*

*Ey yüzünün aydınlığıyla güneşleri emziren
Ey gözleriyle yıldızları
Sözleriyle çağları aydınlatan sahib-i şule ey!*

*Ey yüreğinde bir gergef gibi sabrı işleyip
Şu dünya çilegâhında ruhu dolap gibi inileyen ey!*

*Ey gözlerine perdelerin levha levha açıldığı
Ey erişilmez makamların önünde eğildiği,
Mertebelerin basamak basamak
Ayaklarından öptüğü ey!*

*Ey yokluktan varlığa
Varlıktan hiçliğe doğru kanat çırpın
Zümrüdüanka ey!*

*Ey yüreğini gökkuşağının renkleriyle doldurup
Eğriliklerin doğrulduğu bir kutlu dergâhta
Eşiklere yolluk edip benliği
Şu fani dünyada kurban edip senliği
Seviyi, sevgiyi dava edinen güvercin yüreklime ey!*

*Ey çorak yüreklerde gül yetiştiren
Ey haristanı baharistana çeviren bağçevan ey!*

*Ey küllerinden doğan bir milletin tutup elinden
Kulağına ezan ile adını
Yüreğine iman ile cesareti koyan alperen ey!*

*Ey hâlin sultanı! Medet!
Ey dilin sultanı! Medet!
Tabduk misali bir seher vakti lütfet!
Eşiğinin dibinde
Basamak diye basıp sırtıma
Fakiri de dergâhına kabul et!*

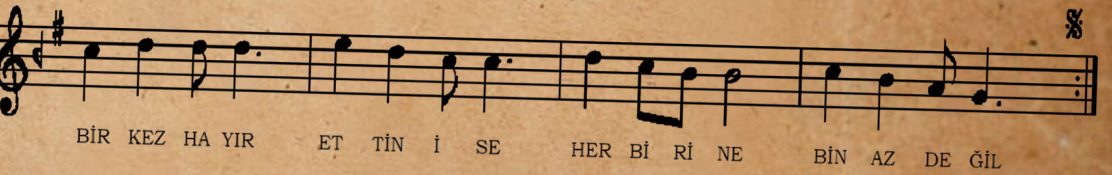
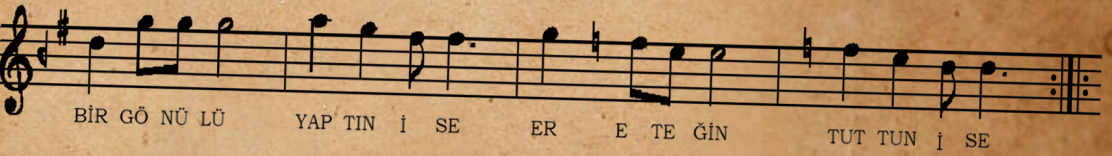
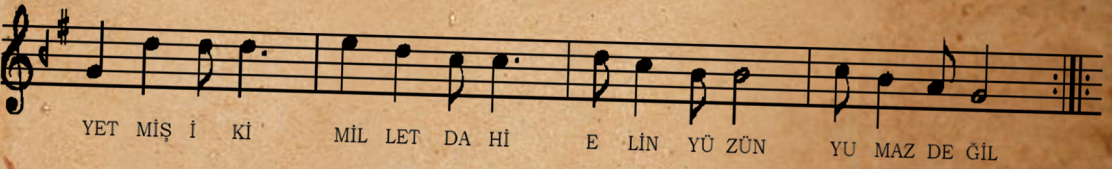
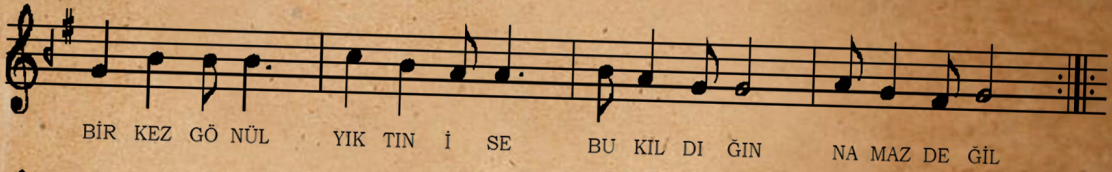
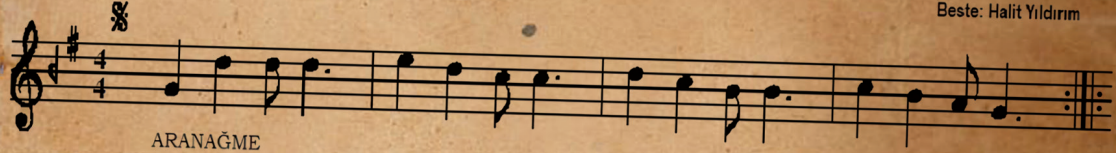
Halit YILDIRIM

BİR KEZ GÖNÜL YIKTIN İSE

Rast ilâhî

♩ = 96
Sofyan

Güfte: Hz. Yunus Emre
Beste: Halit Yıldırım

Bir kez gönül yıktın ise
Bu kıldığın namaz değil
Yetmiş iki millet dahi
Elin yüzün yumaz değil

Bir gönülü yaptın ise
Er etegin tuttun ise
Bir kez hayır ettin ise
Binde bir ise az değil

Yol odur ki doğru vara
Göz odur ki Hak'kı göre
Er odur alçakta dura
Yüceden bakan göz değil

Erden sana nazar ola
İçin dışın pür nur ola
Beli kurtulmuştan ola
Şol kişi kim gammaz değil

Ne erenler geldi geçti,
Bu dünyayı koyup göçtü
Pervaz urup hakka uçtu
Bunlar hüma bir kaz değil.

Yunus Emrem sözün çatar
Sanki yağa balı katar
Halka matahların satar
Yükü gevherdir tuz değil

Yalancı Dünyaya Konup Göçenler

Yalancı dünyaya konup göçenler,
Ne söylerler, ne bir haber verirler.
Üzerinde türlü otlar bitenler,
Ne söylerler, ne bir haber verirler.

Kiminin başında biter ağaçlar,
Kiminin başında sararır otlar.
Kimi masum, kimi güzel yığitler,
Ne söylerler, ne bir haber verirler.

Toprağa gark olmuş nazık tenleri,
Söylemeden kalmış tatlı dilleri.
Gelin duadan unutman bunları,
Ne söylerler, ne bir haber verirler.

Kimisi dördünde, kimi beşinde,
Kimisinin tacı yoktur başında.
Kimi altı, kimi yedi yaşında,
Ne söylerler, ne bir haber verirler.

Kimisi bezirgân, kimisi hoca,
Ecel şerbetini içmek de güç a,
Kimi aksakallı, kimi pir koca,
Ne söylerler, ne bir haber verirler.

Yunus der ki: Gör takdirin işleri,
Dökülmüştür kırpıkları, kaşları.
Başları ucunda hece taşları,
Ne söylerler, ne bir haber verirler.

Yunus Emre